

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ХАРЧОВИХ
ТЕХНОЛОГІЙ**

Навчально-науковий інститут економіки і управління

Кафедра міжнародної економіки

УДК 330.322(477)

«До захисту в ЕК»

«До захисту допущено»

Директор інституту

Завідувач кафедри

_____ Олег ШЕРЕМЕТ

_____ Світлана ГУТКЕВИЧ

«__» _____ 2022 р.

«__» _____ 2022 р.

**КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА НА ЗДОБУТТЯ
ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ БАКАЛАВРА**

за освітньо-професійною програмою «Міжнародна
економіка» зі спеціальності 292 «Міжнародні
економічні відносини»

на тему: «Активізація інвестиційної діяльності економіки
України»

Виконав

здобувач 4 курсу, групи МЕ 4-ба

Питова Дар'я Вікторівна

Керівник д.е.н., проф.

_____ Гуткевич Світлана Олександрівна

Рецензент

Я, як здобувач(ка) Національного університету харчових технологій, розумію і підтримую політику університету з академічної доброчесності. Я не надавав(-ла) і не одержував(-ла) недозволеної допомоги під час підготовки цієї роботи. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

Здобувач _____

Київ – 2022 р

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ХАРЧОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Навчально-науковий інститут економіки і управління
Кафедра міжнародної економіки
Кафедра міжнародної економіки

Освітній ступінь - бакалавр

Спеціальність 292 «Міжнародні економічні відносини»

Освітньо-професійна програма «Міжнародна економіка»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри_____

«__» _____ 20__ року

З А В Д А Н Н Я

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧА

Питової Дар'ї Вікторівни
(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи
« Активізація інвестиційної діяльності економіки України »

керівник роботи

Гуткевич Світлана Олександрівна, доктор економічних наук, професор
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Тема затверджена наказом по інституту «80-кк» від 31.01.2022 року

2. Строк подання здобувачем освіти роботи 10.06.2022

3. Інформаційна база

нормативно - правові акти, навчальні підручники, навчальні посібники,
монографії, наукові статті, данні Держстату України, електронні ресурси.

4. Зміст основних положень роботи

В розділі 1 розкрито теоретичні основи інвестиційної діяльності

В розділі 2 розкрито пріоритетні напрями активізації інвестиційної діяльності

5. Дата видачі завдання 01.09.2021

6. Календарний план виконання дипломної роботи

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН ВИКОНАННЯ РОБОТИ

Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
Підготовка I-го розділу	24.02.2022	Виконано
Підготовка II-го розділу	18.04.2022	Виконано
Завершення написання роботи	27-29.04.2022	Виконано
Передзахист кваліфікаційних робіт	16-17.05.2022	Виконано
Здача готової роботи	10.06.2022	Виконано

Здобувач _____ / Питова Д.В. _____ /
(підпис) (прізвище та ініціали)

Керівник _____ / Гуткевич С.О. _____ /
(підпис) (прізвище та ініціали)

ABSTRACT

to bachelor's degree work on the topic:

«Activation of investment activity of the economy of Ukraine»

The **bachelor** 's work consists of an introduction, two sections, conclusions, a list of sources used. The work contains 4 tables, 11 figures, the number of sources used - 44.

Keywords: investment, investment activity, activation, efficiency, international experience, branches of economy, problems of investment activity, investment climate, attractiveness.

The actuality of the paper. Investment activity is an important component for the development of the economy of each state and Ukraine, in particular. The intensification of investment activity determines the level of development of the country's economy and is necessary for its recovery and further development.

The purpose and objectives. The purpose of the bachelor's thesis is to generalize the theoretical foundations of investment activity and determine the priority areas of investment activity.

The main tasks of the bachelor's degree work:

- the essence of investments and investment activity is given;
- provided indicators and methods of performance evaluation;
- identified problems of investment activity in Ukraine;
- factors of influence on investment activity of the country are analyzed;
- the main directions of intensification of investment activity are determined;
- world experience is considered as a direction of activation.

The subject of research is the intensification of investment activity in Ukraine.

The object of study is investment activity in Ukraine.

Methods of analysis. A monograph was used in writing the bachelor's thesis; statistical: tabular, graphic; method of comparative analysis; abstract-logical.

Structure of the paper.

The introduction identifies the relevance of the topic, purpose, object, subject, tasks, methods of analysis, information base and structure of work.

In the first chapter there is an analysis of the theoretical foundations of investment activity. First, the theoretical foundations of investment and investment activities were considered. The most important definition of investment is given in the Law of Ukraine "On Investment Activity" and some scholars give their own scientific interpretations. It is generalized that investments are all types of monetary, property and intellectual values invested in enterprises, entrepreneurial projects and programs that promote the development of production and non-productive sphere, entrepreneurship, for profit and social impact. Investment activity is a set of practical actions of citizens, legal entities and the state to implement investments.

Second, the methods and indicators for evaluating the effective investment used in the analysis were considered and priority and attractive objects were identified. Analyzing, we see that for qualitative assessment you need to supplement one method with another, calculate and compare several indicators to choose the most profitable option for investing money and minimize possible risks in the future.

Third, investment problems have been identified. Ukraine has an attractive investment climate, but a number of problems that hinder foreign investors. The solution requires the creation of a comprehensive strategy to intensify investment activities.

In the second chapter is priority directions of activation of investment activity. Based on the analysis in the second section, the factors influencing the investment activity of Ukraine were determined. Based on the fact that this is a multifaceted process, its effectiveness is influenced by a whole system of factors. A multi-level system of indicators was proposed, divided into three levels: macro-, meso- and micro-levels. The relationship between investment attractiveness and the outcome of the investment process is also shown.

The second paragraph reveals the main directions of intensification of investment activities in Ukraine and shows the importance of this process in these conditions of economic development. Such as identifying priority and attractive industries, areas, objects for investment, the need to attract foreign investment, improving the investment attractiveness of the country, state regulation of investment activities, restoration of infrastructure and economy due to the war with Russia and complex transformations.

The third item contains information about another major area of activation - the study and analysis of world experience in stimulating the investment process. It is important for Ukraine to determine what can be interpreted from foreign experience into the economy to get a positive effect. Especially important are countries with similar features in geographical location, history, economic development, industries and more.

РЕФЕРАТ
до кваліфікаційної роботи бакалавра на тему:
«Активізація інвестиційної діяльності економіки України»

Кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел. Робота містить 4 таблиці, 11 рисунків, кількість використаних джерел - 44.

Ключові слова: інвестиції, інвестиційна діяльність, активізація, ефективність, міжнародний досвід, галузі економіки, проблеми інвестиційної діяльності, інвестиційний клімат, привабливість.

Мета і завдання роботи. Метою бакалаврської роботи є узагальнення теоретичних основ інвестиційної діяльності та визначення пріоритетних напрямів активізації інвестиційної діяльності.

Основні завдання кваліфікаційної роботи:

- визначено сутність інвестицій та інвестиційної діяльності;
- проаналізовано показники та методи оцінки ефективності;
- визначені проблеми інвестиційної діяльності в Україні;
- проаналізовані фактори впливу на інвестиційну діяльність країни;
- визначено основні напрями активізації інвестиційної діяльності;
- розглянуто світовий досвід як напрям активізації.

Предметом роботи є активізація інвестиційної діяльності України.

Об'єкт роботи - інвестиційна діяльність України.

Методи аналізу. При написанні бакалаврської роботи було використано монографічний; статистичний: табличний, графічний; метод порівняльного аналізу; абстрактно-логічний.

Наукові результати. Основні положення та результати викладено в наукових виданнях та доповідалися на науково-практичних конференціях та семінарах: «Актуальні проблеми: студент в системі сучасної освіти»(2020, НУХТ); «Проблеми формування продовольчих систем» (2021, НУХТ); "Наукові здобутки молоді – вирішенню проблем харчування людства у XXI столітті"(2022, НУХТ); «Економіка зарубіжних країн: проблеми та пріоритети» (2020, НУХТ); "Наукові здобутки молоді – вирішенню проблем харчування людства у XXI столітті" (2021, НУХТ)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ...	6
1.1 Інвестицій та інвестиційна діяльність.....	6
1.2 Методи та показники оцінки ефективності інвестиційної діяльності.....	11
1.3 Проблеми інвестиційної діяльності в Україні.....	17
Висновки до розділу 1.....	22
РОЗДІЛ 2 ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ АКТИВІЗАЦІЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	24
2.1 Фактори впливу на інвестиційну діяльність.....	24
2.2 Основні напрями активізації інвестиційної діяльності в країні.....	28
2.3 Світовий досвід інвестування як напрям активізації інвестиційної діяльності.....	35
Висновки до розділу 2.....	41
ВИСНОВКИ.....	43
ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	46
ДОДАТКИ.....	51

ВСТУП

Актуальність теми дипломної роботи. Інвестиційна діяльність є важливою складовою для розвитку економіки кожної держави і України, зокрема. Активізація інвестиційної діяльності в значній мірі визначає рівень розвитку економіки країни та є необхідною для її відновлення й подальшого розвитку. Економічний розвиток країни визначається необхідністю впровадження нових теоретичних та методологічних основ розвитку інвестиційного процесу і механізмів формування привабливості на мікро- та макрорівнях з метою виявлення найбільш ефективних напрямів вкладення інвестицій, що набувають нового значення. Розвиток галузей економіки залежить від форм та джерел інвестування, залучення інвестицій є основою розвитку будь-якої держави. Для цього потрібна активізація інвестиційної діяльності шляхом створення необхідних економічних, фінансових, організаційних і нормативно-правових умов.

Інвестиційно-інноваційна діяльність виявляється у можливості розробки і впровадженні сучасних інноваційних технологій та виробництві нової високотехнологічної продукції, залежить від обсягів залучених інвестицій, є одним з основних чинників розвитку економіки країни та має вирішальний вплив на стійке економічне зростання. Сучасні процеси інтеграції в значній мірі залежать від інвестиційної діяльності, а обсяги інвестицій свідчать про рівень інтеграції країни до світової економіки.

Активізація інвестиційної діяльності залежить від вирішення проблем, які постають перед галузями економіки, оскільки інвестиції пов'язані з основами господарської діяльності та визначають процес економічного зростання. Залучення інвестицій залишається пріоритетним напрямом та є складовою економічної стратегії розвитку країни. Забезпечення інвестиційної діяльності в Україні є стратегічним завданням, від реалізації якого залежить подолання кризових явищ в економіці, відновлення стійкого зростання, ефективність залучення у світовий поділ праці, можливості модернізації національного господарства. Активізація та налагодження стабільного інвестиційного процесу

є справою особливого значення, що обумовлюється як необхідністю найефективнішого використання чинників виробництва, в тому числі капіталу та інвестицій, так і актуальністю здійснення структурної модернізації усієї економіки на основі широкого впровадження інновацій, як різновиду інвестицій.

Метою дипломної роботи є узагальнення теоретичних основ інвестиційної діяльності та визначення пріоритетних напрямів активізації інвестиційної діяльності.

Для досягнення мети були вирішенні такі завдання:

- визначено сутність інвестицій та інвестиційної діяльності;
- проаналізовані методи та показники оцінки ефективності;
- визначені проблеми інвестиційної діяльності в Україні;
- проаналізовані фактори впливу на інвестиційну діяльність країни;
- визначено основні напрями активізації інвестиційної діяльності;
- проаналізовано світовий досвід як напрям активізації інвестиційної діяльності.

Об'єкт дипломної роботи: інвестиційна діяльність України.

Предмет дипломної роботи: активізація інвестиційної діяльності України.

Методи аналізу: монографічний; статистичний: табличний, графічний; метод порівняльного аналізу; абстрактно-логічний.

Інформаційна база: нормативно-законодавчі документи, підручники, навчальні посібники, монографії, наукові статті, данні Державної служби статистики України, електронні ресурси.

Обсяг і структура кваліфікаційної роботи. Дипломна робота виконана на 54 сторінках, складається з вступу, двох розділів, висновків до кожного розділу та загальних і додатків. Робота містить 4 таблиці, 11 рисунків, кількість використаних джерел - 44.

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

1.1 Інвестиції та інвестиційна діяльність

Одним з перших законів, прийнятих в Україні з проголошенням незалежності, є Закон України «Про інвестиційну діяльність» (18 вересня 1991 року). Це характеризує важливість інвестиційної діяльності. Згідно з яким[1], інвестиціями є всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті якої створюється прибуток (доход) та/або досягається соціальний та екологічний ефект. Такими цінностями можуть бути: кошти, цільові банківські вклади, паї, акції та інші цінні папери (крім векселів); рухоме та нерухоме майно (будинки, споруди, устаткування та інші матеріальні цінності); майнові права інтелектуальної власності; сукупність технічних, технологічних, комерційних та інших знань, оформлених у вигляді технічної документації, навиків та виробничого досвіду, необхідних для організації того чи іншого виду виробництва, але не запатентованих ("ноу-хау"); права користування землею, водою, ресурсами, будинками, спорудами, обладнанням, а також інші майнові права; інші цінності. Інвестиції, що спрямовуються на створення (придбання), реконструкцію, технічне переоснащення основних засобів, очікуваний строк корисної експлуатації яких перевищує один рік, здійснюються у формі капітальних вкладень.

Згідно закону «Про інвестиційну діяльність» [1]: Інвестиційною діяльністю є сукупність практичних дій громадян, юридичних осіб і держави щодо реалізації інвестицій. Що провадиться на основі: інвестування, що здійснюється громадянами, недержавними підприємствами, господарськими асоціаціями, спілками і товариствами, а також громадськими і релігійними організаціями, іншими юридичними особами, заснованими на колективній власності; державного інвестування; місцевого інвестування; державної підтримки для реалізації інвестиційних проектів; іноземного інвестування, що здійснюється іноземними державами, юридичними особами та громадянами іноземних

держав; спільного інвестування, що здійснюється юридичними особами та громадянами України, юридичними особами та громадянами іноземних держав. Інвестиційна діяльність забезпечується шляхом реалізації інвестиційних проектів і проведення операцій з корпоративними правами та іншими видами майнових та інтелектуальних цінностей.

В Законі «Про інвестиційну діяльність» [1] визначено, що об'єктами інвестиційної діяльності можуть бути будь-яке майно, в тому числі основні фонди і оборотні кошти в усіх галузях економіки, цінні папери (крім векселів), цільові грошові вклади, науково-технічна продукція, інтелектуальні цінності, інші об'єкти власності, а також майнові права. Суб'єктами (інвесторами і учасниками) інвестиційної діяльності можуть бути громадяни і юридичні особи України та іноземних держав, а також держави. Інвестори - суб'єкти інвестиційної діяльності, які приймають рішення про вкладення власних, позичкових і залучених майнових та інтелектуальних цінностей в об'єкти інвестування. Інвестори можуть виступати в ролі вкладників, кредиторів, покупців, а також виконувати функції будь-якого учасника інвестиційної діяльності.

Як показав аналіз[2] деякі вчені-економісти дають різне трактування категорії інвестиції, дотримуючись трактуванню, даному в Законі «Про інвестиційну діяльність». Більшість визначають інвестиції як майнові права й інші цінності, що є об'єктом власності. Економічна категорія «інвестиції» трактується в ряді публікацій по-іншому і має деякі особливості у визначеннях. У широкому змісті інвестиції представляють вкладення капіталу з метою збільшення його обсягів у майбутньому. При цьому приріст капіталу повинен бути достатній для компенсації інвесторові відмовлення від використання засобів на споживання в поточному періоді, будучи винагородою за ризик.

Сутність інвестицій як економічної категорії визначає їхня роль і значення на макро- і мікрорівні. Так, на макрорівні – це основа для розвитку національної економіки. Це частина валового внутрішнього продукту, не спожита в поточному періоді і спрямована на приріст капіталу в економіці. Ефективність

суспільного виробництва зростає за рахунок впливу наступних факторів: відновлення основних виробничих засобів підприємств і невиробничої сфери; збалансованого розвитку всіх галузей економіки; прискорення науково-технічного прогресу; забезпечення конкурентоздатності вітчизняної продукції; створення необхідної сировинної бази; нарощування економічного потенціалу країни; зниження витрат виробництва; розширення і поліпшення структури експорту; рішення соціальних проблем; забезпечення структурних змін в економіці країни. На мікрорівні інвестиції необхідні для досягнення наступних цілей: збільшення і розширення сфери діяльності; поліпшення якості продукції; зниження собівартості виробництва і реалізації продукції; модернізації і підвищення технічного рівня виробництва; підвищення екологічної безпеки; забезпечення конкурентоздатності підприємства; придбання цінних паперів і вкладення засобів в активи інших підприємств[2].

Аналіз теоретичних основ інвестиційної діяльності[9] показав, що інвестиції пов'язані з відтворювальним процесом за допомогою основного джерела інвестування, яким є національний доход, що формує фонд нагромадження і, що складається з фондів відшкодування і відновлення, що забезпечують просте і розширене відтворення виробництва і відповідно валові і чисті інвестиції(рис.1.1).

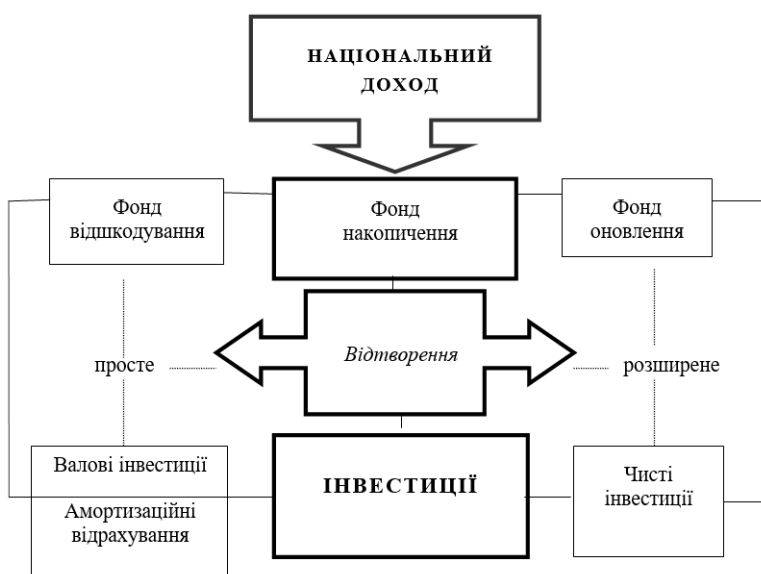

Рисунок 1.1 Джерела простого і розширеного відтворення

Джерело: [9]

Валові інвестиції характеризують загальний обсяг засобів, що направляються у відтворення, і утворюються за рахунок фонду відшкодування. Просте відтворення здійснюється, якщо валові інвестиції дорівнюють амортизаційним відрахуванням. Коли валові інвестиції перевищують величину амортизаційних відрахувань, то здійснюється як просте, так і розширене відтворення.

Розширене відтворення -це безперервно повторюваний процес виробництва економічних благ в збільшених розмірах, тобто процес виробництва, споживання, обігу, обміну та розподілу всієї сукупності послуг та матеріальних благ, які за визначений проміжок часу створені суспільством.

Валові інвестиції характеризують загальний обсяг засобів, що направляються у відтворення, і утворюються за рахунок фонду відшкодування. Валові інвестиції формуються з наступних частин:

$$I_v = I_c + A, \quad (1.1)$$

де I_v – валові інвестиції, грн;

I_c – чисті інвестиції, грн;

A – амортизаційні відрахування, грн. [9]

Фонд відшкодування відбувається за рахунок погашення витрат, а фонд оновлення пов'язаний з інноваційно-інвестиційним процесом та утворює чисті інвестиції. Які являють собою вкладення засобів у новостворені виробничі засоби й утворюються за рахунок фонду розвитку підприємства. Чисті інвестиції визначаються як різниця між валовими інвестиціями та амортизаційними відрахуваннями.

Інвестиції як економічна категорія виконують наступні специфічні функції: процес простого і розширеного відтворення основних засобів як у виробничій, так і невиробничій сфері; процес забезпечення і заповнення оборотного капіталу; перелив капіталу з однієї сфери в інші, більш привабливі.

На основі аналізу інвестиційно-понятійного апарату [9], нами складена схема, яка характеризує взаємозв'язок категорії «інвестиції» з поняттями, які доповнюють сутність та значення даної категорії (рис.1.2).

Рисунок 1.2 Інвестиції: інвестиційно-понятійний апарат

Джерело: Розроблено на основі [9]

Інвестиційною політика розглядається, як комплекс цілеспрямованих заходів, що проводяться для створення сприятливих умов для всіх суб'єктів господарювання з метою активізації інвестиційної діяльності і підйому національної економіки, підвищення ефективності інвестицій і рішення соціальних задач [2]. Інвестиційна діяльність багато в чому залежить від чіткості інвестиційної політики, що є складовою частиною економічної політики, що проводиться державою і підприємствами у виді визначення структури і масштабів інвестицій, напрямків їхнього використання, джерел одержання з урахуванням необхідності відновлення основних засобів і підвищення їхнього технічного рівня. Рівень правового регулювання інвестиційної діяльності – один з найважливіших елементів, що характеризують інвестиційне середовище або інвестиційний клімат у державі[9]. В Україні прийнята достатня кількість нормативно-правових документів, регламентуючих інвестиційну діяльність.

Аналіз теоретичних основ [9] показав, що інвестиційний клімат є визначальним при прийнятті рішення іноземним інвестором про інвестування в тій або іншій країні; він являє собою комплексне поняття. Це сукупність політичних, економічних, правових, адміністративних тощо умов діяльності іноземного інвестора, що існують у конкретній країні, включаючи заходи, що вживаються у ній з метою залучення іноземного капіталу.

Інвестиційний процес пов'язаний з інвестиційною діяльністю, що представляє послідовну сукупність практичних дій громадян, юридичних осіб і держав по здійсненню інвестицій з метою одержання доходу або прибутку, рішення екологічних, соціальних і інших проблем, і здійснюється у всіх сферах економіки незалежно від форм власності підприємства[2]. Інвестиційний процес здійснюється за допомогою визначених форм (або видів) інвестицій. Визначають прямі-реальні та портфельні-фінансові.

На основі аналізу наукових праць [3] визначено, що фінансові або портфельні інвестиції — це вкладення засобів у різні фінансові інструменти (активи), є пасивним володінням цінними паперами і не передбачає з боку інвестора участі в оперативному управлінні підприємством. До фінансових інвестицій відносять вкладення фінансових засобів у: розробку інвестиційних проектів; у придбання акцій, облігацій і інших цінних паперів, випущених державою або частками юридичними особами; цільові грошові вклади; витрати на придбання цінностей; вклади на банківські депозити. При здійсненні портфельних інвестицій інвестор збільшує свій фінансовий капітал[2]. Прямі інвестиції - вкладення (інвестиції) коштів у матеріальне виробництво та збут з метою участі в управлінні підприємством або компанією, в які вкладаються гроші, та отримання доходу від участі в їх діяльності (прямі інвестиції забезпечують володіння контрольним пакетом акцій)[4]. Аналіз[5] показав, що у світі простежується тенденція до збільшення обсягу саме прямих інвестицій і скорочення портфельних.

Отже, сутність інвестицій, як економічної категорії, показується обсягами вкладеного капіталу у будь-якій формі. Засвоєння інвестицій відбувається у результаті інвестиційної діяльності. Основною метою реалізації інвестицій є досягнення ефекту в економічній або соціальній формі.

1.2 Методи та показники ефективності інвестиційної діяльності

Ефективність інвестиційної діяльності визначається показниками та методами. Показники можуть бути як атрибутивними, так і кількісними. Методи можуть бути економічними та соціально-психологічними.

Оцінювання ефективності інвестицій посідає центральне місце в процесі обґрунтування та вибору можливих варіантів вкладення коштів у інвестиційні проекти, а отже, є запорукою успішного здійснення інвестиційної діяльності. Від того, наскільки об'єктивно проведена ця оцінка, залежать прийняття вірного інвестиційного рішення, терміни повернення вкладених інвестицій, розвиток[8].

Аналіз теоретичних праць[9] показав, що методи оцінки ефективності інвестиційних об'єктів визначаються формами, джерелом інвестування, рівнем інвестиційного ризику, факторами, що впливають на ефективність інвестицій. Ефективність проведення структурних перетворень в економіці країни залежить від якості та повноти інформації про інвестиційну привабливість, як у галузевих, так і в регіональних напрямках.

Метод порівняльних оцінок інвестиційної привабливості, або інвестиційного клімату вперше було здійснене співробітниками Гарвардської школи бізнесу. В основу зіставлення було покладено експертну шкалу, яка містить характеристики кожної країни, а саме, законодавчі умови для іноземних і національних інвесторів, можливість вивезення капіталу, стійкість національної валюти, політична ситуація, рівень інфляції, можливість використання національного капіталу. Якщо ці показники не дають повної характеристики країни (регіону) як об'єкта інвестування, то використовувана методика доповнюється відповідно до мети зіставлення інвестиційного клімату різних країн і їхніх регіонів. Наприклад, в Японії використовуються описові характеристики інвестиційного клімату без спроб його кількісної оцінки.

Метод, який представлений у щорічно-статистичній карті США базується на обліку різних факторів, у тому числі політичних пристрастей, активності екологічного руху й інших методів. На основі отриманих даних публікується «Щорічна статистична карта» по всіх штатах, що містить чотири узагальнених показники інвестиційного клімату: економічна ефективність інвестицій, ділова життєздатність, потенціал розвитку території й основні складові податкової політики[2].

Нами розглянуті різні методичні підходи і відповідний інструментарій оцінки інвестиційної привабливості[9]. Аналіз інвестиційної привабливості регіонів ґрунтується на методичних положеннях програми статистичних даних по кожному регіону й узагальнених синтетичних показниках ефективності конкретних інвестиційних проектів, а саме: рівень економічного розвитку об'єкта; рівень розвитку інвестиційної інфраструктури; оцінка демографічної ситуації регіону; рівень розвитку ринкової інфраструктури; рівень ризиків. Відповідно з даними показниками проводиться аналіз на основі визначення частки кожного показника в загальній одиниці, так як показники, мають різні за питомою вагою значення при прийнятті інвестиційного рішення. Визначається значущість кожного узагальнюючого чи синтетичного показника в сукупній оцінці інвестиційної привабливості регіонів за п'ятьма групами від 35% (I група) до 10% (V група). Оцінка інвестиційної пріоритетності регіонів визначається як інтегральний показник, та за розрахунковими даними регіони об'єднуються в групи за рівнем інвестиційної привабливості.

Деякі вчені[2] визначають метод побудови системи рейтингу інвестиційної привабливості і пріоритетності об'єктів для вибору ефективнішого (рис.1.3).

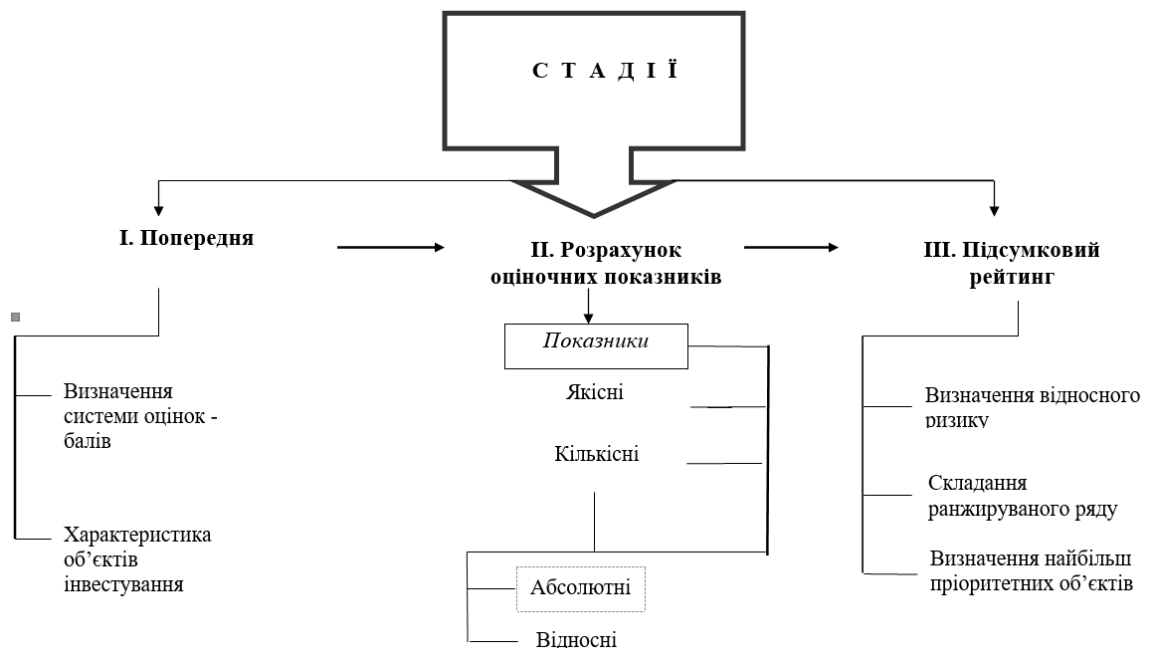

Рисунок 1.3 Схема побудови процесу інвестиційного рейтингу

Джерело: [9]

Згідно представленої схеми (рис.1.3) інвестиційний рейтинг або оцінка об'єктів інвестування будується на основі трьох стадій. Перша – попередня стадія, яка дозволить визначити систему оцінок – балів, а їх кількісні і якісні показники характеризують об'єкти. Розрахунок оціночних показників – це друга стадія. Третя стадія – підсумковий рейтинг характеристик об'єктів інвестування. Абсолютна величина і тенденції зміни кожного із показників обумовлені природними, історичними, соціально-економічними, екологічними та іншими передумовами певних територій (регіонів, міст, районів).

Експерти проводять вивчення об'єктів інвестування, зокрема регіонів за їхньою привабливістю, шляхом анкетування, в результаті чого можна оцінити об'єкти, що інвестуються, і доповнити рейтингову систему. На основі результатів аналізу створюється інвестиційний паспорт. Інвестиційний паспорт – це документ, що дозволяє визначити пріоритетність об'єктів інвестування, їх рейтинг. Складається паспорт для реальних об'єктів з метою залучення інвестицій з урахуванням якісних і кількісних показників, що характеризують дані об'єкти. Система рейтингів дозволяє інвесторові прийняти правильне інвестиційне рішення з найменшим відносним ризиком і великим економічним ефектом[2].

Метод приведених витрат є базовим методом розрахунку ефективності капітальних вкладень, як основної форми інвестицій, в основу якого покладений норматив окупності капітальних вкладень. Для вивчення динаміки інвестиційної привабливості регіонів або підприємств пропонується модель, що складається із систематизованої бази даних, що охоплюють об'єкти інвестування. Модель містить змінні величини, що характеризують в даному випадку регіон з обліком функціонуючих у ньому галузей і підприємств. Наприклад, для вибору найбільш ефективного об'єкта вкладення визначається економічна ефективність порівнюваних обсягів інвестицій за критерієм мінімуму приведених витрат:

$$P_v = C + E_m * K - E_s, \quad (1.2)$$

де P_v — приведені витрати, грн;

C - поточні витрати в розрахунку на одиницю (продукції), грн;

Ем — коефіцієнт мінімальної ефективності капітальних вкладень;

К — питомі капітальні вкладення, грн;

Ес - вартісна оцінка супутніх корисних результатів (екологічних, соціальних, економічних), грн. [2]

Як оцінюючий показник інвестування рівень ефективності орієнтується на збільшення ефекту при зниженні витрат ресурсного потенціалу. Економічну ефективність як категорію можна визначити показниками, що підрозділяються на абсолютні і відносні. У техніко-економічному обґрунтуванні проекту вони характеризують величину очікуваного доходу і строки окупності вкладеного капіталу за рахунок доходу. За даними проведеного аналізу існуючих показників економічного ефекту і методик їхнього розрахунку нами запропонована система оцінки ефективності інвестицій (рис. 1.4).

Рисунок 1.4 Система оцінки ефективності інвестицій

Джерело [9]

Аналіз наукових праць [9] показав, що існує кілька підходів до методики оцінки економічної ефективності інвестицій. Але основними показниками є рівень рентабельності (прибутковість), коефіцієнт економічної ефективності і строк окупності.

Рентабельність інвестицій(PI) показує доцільність вкладень, та ілюструє

рівень прибутковості або збитковості бізнесу, враховуючи суму вкладених інвестицій. Показник є відношенням різниці прибутку та витрат до понесених витрат та розраховується за формулою:

$$PI = \frac{(П-Вт)}{Вт} * 100\%, \quad (1.3)$$

де П-прибуток, грн;

Вт-витрати, грн.[9]

Коефіцієнт ефективності капітальних вкладень є фактичним мінімальним коефіцієнтом ефективності. Він визначається величиною реального річного банківського відсотка по депозитах або кредитам у залежності від того, використовуються для інвестицій власні або позикові засоби. Коефіцієнт ефективності – це величина, обернена строку окупності:

$$E = 1/T, \quad (1.4)$$

Де E-коефіцієнт ефективності;

T-термін окупності. [9]

Розрахунок окупності (T) – це один з показників розрахунку інвестицій, відповідно до якого визначається час, необхідний для того, щоб інвестиції окупали свою первісну вартість. Визначення строку окупності інвестиції з обліком і без обліку дисконтування показує час, протягом якого первісні інвестиції проекту відшкодуються сумарними результатами від його здійснення, і дозволяє вибрати проекти з найменшими строками окупності:

$$T=K/П, \quad (1.5)$$

де K-капітальні вкладення (інвестиції), грн;

П-прибуток, грн. [9]

Таким чином, ефективність інвестиційної діяльності характеризується даними методами та системою показників і може бути оцінена з погляду інвестора і суспільства. Аналіз [2] показав, що інвестора цікавить насамперед економічна ефективність, а суспільство зацікавлене як в економічній, так і соціальної ефективності. Економічний ефект – корисний результат економічної діяльності, що вимірюється як різниця між грошовими доходами від такої

діяльності та грошовими витратами на її здійснення. Сутність соціального ефекту визначається реалізацією сукупності суспільних інтересів (потреб). Це пов'язано з забезпеченням високої якості рівня життя; покращення умов праці та створення умов для творчої діяльності; зростом загальноосвітнього рівня. В деяких проектах визначають екологічний результат, який може бути складовою соціального ефекту і визначається у збереженні природних багатств, що використовуються людиною.

1.3 Проблеми інвестиційної діяльності в Україні

Інвестиційна діяльність характеризується не тільки ефективністю, але й проблемами, які необхідно вирішувати на даному етапі розвитку національної економіки. Нами визначені проблеми, які впливають на інвестиційну діяльність.

Аналіз показав, що Україна має привабливий інвестиційний клімат, який обумовлюється наявністю високо природно-ресурсного потенціалу; культурну спорідненість з іншими європейськими та північноамериканськими країнами; високий рівень освіти населення і належну професійну підготовку; великий споживчий ринок, що наздоганяє ринок високо розвинених держав; низьку вартість робочої сили.

Поряд з тим на сьогоднішній день в Україні можна виділити цілу низку проблем, що перешкоджають залученню інвестиційних ресурсів [11]:

- політико-економічна нестабільність в країні;
- відсутність сталої стратегії економічного і політичного розвитку;
- обмеженість державних підприємств, що підлягають приватизації, і в яких зацікавлені потенційні інвестори;
- незабезпеченість усім суб'єктам економічних відносин, у тому числі й іноземним інвесторам, рівних економічних прав і свобод у здійсненні фінансово-економічної діяльності;
- складність податкової системи та суттєве податкове навантаження;
- відсутність надійної інвестиційної історії;

- наявність тіньової економіки;
- корупція та бюрократія влади.

На основі аналізу визначено [12], що проблема підвищення ефективності інвестиційного процесу є стратегічною. Характер, інтенсивність та ефективність управління інвестиційною діяльністю багато в чому залежить від інвестиційного клімату країни. Складовими інвестиційного клімату є об'єктивні можливості країни (інвестиційний потенціал) та умови діяльності інвестора (інвестиційний ризик).

Політико-економічна нестабільність починаючи з 2014 року перешкоджає залученню інвестицій в країну. Наразі на території України ведеться повномасштабна війна, під окупацією знаходяться стратегічно важливі території, інфраструктура несе збитки. ПІІ почали надходити до економіки країни з 1991 р., коли Україна стала на незалежний шлях розвитку, однак протягом усього аналізованого періоду припливи ПІІ (табл.1.1) характеризувалися різним ступенем інтенсивності внаслідок дії ендогенних та екзогенних факторів. Економіка України протягом довгого часу перебуває в умовах гострого дефіциту національних інвестиційних ресурсів і різкого сповільнення темпів надходження ПІІ через наявність системи геополітичних та гео економічних ризиків.

Таблиця 1.1

Динаміка прямих іноземних інвестицій в Україну з 2010–2020рр,млн.дол. США

	ПІІ в Україну	ПІІ з України
2010	6495	736
2011	7207	192
2012	8401	1206
2013	4499	420
2014	410	111
2015	-458	-51
2016	3810	16
2017	3692	8
2018	4455	-5
2019	5860	648
2020	-868	82

Джерело: [44]

Аналізуючи дані таблиці 1.1 бачимо, що обсяги інвестицій 2014 року зменшилися порівняно з рівнем у 2010 році. Якщо аналізувати ПІІ в Україні за період 2010–2020 рр., то найбільшими вони були в 2012 р., а найменшими в 2020 р., що зумовлено пандемією у світі. Аналогічна ситуація відбулася з ПІІ з України, зокрема найбільшими вони були в 2012 р. і становили 1 206 млн. дол США, а найменшими в 2015 р. (-51 млн. дол США).

Загалом економіка України досягла відчутних досягнень у справі залучення іноземних інвестицій, але необхідно констатувати, що іноземний капітал не поспішає освоювати український інвестиційний ринок. Існує ряд перешкод, які не дозволяють інвесторам збільшити обсяг інвестицій в нашу державу, а саме: нестабільність політичного і правового регулювання, корумпованість, недостатній рівень захищеності прав інвесторів, непрозорі та неетичні умови підприємництва тощо.

Аналіз [13] показав, що значна увага питанню наявних проблем залучення іноземних інвестицій приділяється і у нормативно-правових актах щодо розвитку інвестиційної діяльності України, що є позитивним фактом внаслідок, по-перше, визнання на державному рівні існування цих проблем, по-друге, закріплення на законодавчому рівні необхідності їх вирішення: невизначеність інституційно-правового механізму залучення недержавних інвестицій, зокрема, розвитку державно-приватного партнерства; низькі темпи та недостатня державна підтримка впровадження високих технологій та інновацій; несприятливий інвестиційний клімат в Україні, у тому числі, внаслідок світової фінансово-економічної кризи, яка призвела до максимальної недоступності міжнародних фінансових ресурсів; недосконале законодавче забезпечення з питань захисту прав власності, адміністрування податків, виділення земельних ділянок, здійснення підприємницької діяльності у цілому; недостатній рівень державної підтримки інвестиційної діяльності та розвитку системи підготовки інвестиційних програм і проектів для залучення державних інвестицій та ін.

Однак економіка України може подолати ці труднощі. Свідченням цього є те, що в Україні створено розвинуте правове поле для інвестування. Законодавство

України передбачає необхідні гарантії діяльності для інвесторів. На території України до іноземних інвесторів застосовується національний режим інвестиційної діяльності, тобто надано рівні умови діяльності з вітчизняними інвесторами [11]. Загальні принципи, порядок і умови здійснення іноземного інвестування на території України регулюється законами України "Про інвестиційну діяльність" [1], "Про захист іноземних інвестицій на Україні" [14], "Про режим іноземного інвестування" [15], "Про зовнішньоекономічну діяльність" [16].

На основі наукових праць [11] визначено, що іноземні інвестори, які інвестують в економіку, вимагають законодавчих гарантій, великі корпорації та інвестиційні компанії вимагають урядових гарантій та пільг. Проте механізм реалізації правових гарантій поки що недостатньо відпрацьований. До того ж відсутні достатні судові засоби для забезпечення дотримання законних прав інвесторів та врегулювання спорів. Особливі нарікання в інвесторів викликають такі недоліки національної судової системи: складність і запутаність процедури оскарження судових рішень, формалізм та необ'єктивність у розгляді справ.

Наступне на що слід звернути увагу, це галузева структура залучення іноземних інвестицій (рис. 1.5). Попри те, що ПІІ присутні в усіх галузях української економіки, їх розподіл не є збалансованим, а сектори, що обираються іноземними інвесторами, в багатьох випадках не відповідають економічним інтересам України.

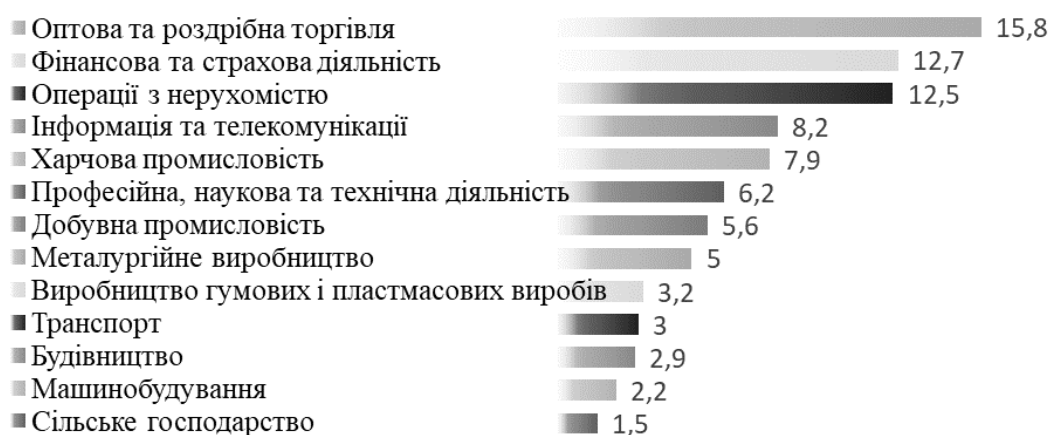

Рисунок 1.5 Галузева структура розподілу ПІІ, 2020 р.

На основі даних рисунку 1.5 бачимо, що в Україні у середньому третина іноземних інвестицій надходить у промисловість, однак в основному фінансуються низькотехнологічні галузі та виробництва (металургія, загальна хімія, харчова промисловість). Ще третина іноземних вкладень приходить на фінансову діяльність, яка хоч і є украй необхідною для здійснення усіх видів господарської діяльності, не може розглядатися реальною основою благополуччя країни у довгостроковій перспективі[13]. Для держави у цілому важливо, щоб кошти направлялися в інноваційні промислові виробництва, які є основою ефективного розвитку будь-якої економіки світу. Для інвестора найважливішим є швидке і стабільне одержання прибутку, що є більш ймовірним у вже розвинених видах економічної діяльності.

Аналіз [43] показав, що з огляду на технологічний розвиток, структура розподілу ПІІ по галузях промисловості є недосконалою. Відповідно до класифікації видів економічної діяльності ЄС, станом на 2020 р лише 0,15 % усіх ПІІ у переробну промисловість надійшли до високотехнологічних галузей (виробництво фармацевтичних препаратів і продуктів), у середньо-високотехнологічні – 17,1 % (виробництво хімічних речовин і продукції, машинобудування), у середньо-низькотехнологічні – 37,7 % (металургійна промисловість, виробництво пластмасових і гумових виробів, а також коксу та нафтопереробка), у низько-технологічні – 44,6 % (виробництво харчових продуктів та тютюнових виробів, легка промисловість, виробництво виробів з деревини, ремонт і монтаж машин та устаткування). Така структура не дає повною мірою Україні інтегруватися у глобальні ланцюги доданої вартості і є однією з причин низького відсотка експорту високотехнологічної продукції України з-поміж країн світу – 5,4 % промислового експорту країни.

Проблемою іноземного інвестування в Україні можна вважати наявну географічну структуру залучення інвестиційних ресурсів. Станом на початок 2020 р. до економіки України ПІІ надійшли зі 125 країн світу, однак основна частина цих надходжень вже протягом багатьох років припадає на 10 країн, що свідчить про незначну географічну диверсифікацію країн-експортерів ПІІ до

України [6]. Така концентрація залучення інвестиційних ресурсів з невеликої кількості країн і регіонів світу є доволі небезпечною з точки зору одержання як довгострокових, так і короткострокових ефектів для національної економіки та інвесторів, адже будь-які зміни у стосунках з вказаними країнами негативно відіб'ються на обсягах та регулярності надходження інвестицій до загальнонаціональних та приватних проектів [13].

Основними європейськими країнами-донорами ПІІ протягом останніх років залишаються Кіпр, Нідерланди, Велика Британія, Німеччина та Франція, а їх капітали переважно розміщені у таких галузях економіки, як промисловість, оптова та роздрібна торгівля, фінансова діяльність та операції з нерухомістю.

Тому для стимулювання залучення інвестицій та усунення негативних тенденцій в економіці України доцільно здійснити ряд заходів, спираючись на принципи: стабільності основних законодавчих актів щодо умов іноземного інвестування; диференційованого підходу до нормативних та інших пільг для іноземних інвесторів, з урахуванням обсягів і форм інвестування, а також пріоритетів у розвитку економіки України; надійності, доступності та оперативності організаційного та інформаційного забезпечення іноземних інвестицій [11].

Таким чином, поживлення економічної, в тому числі інвестиційної та інноваційної діяльності і поліпшення на цій основі соціальних умов можливе тільки шляхом рішучих, комплексних і послідовних ринкових реформ, які вивільнять підприємницьку ініціативу, створять конкурентне середовище й нададуть економіці стимули ефективного розвитку.

Висновки до розділу 1

На основі аналізу теоретичних основ інвестиційної діяльності зроблено такі висновки. По-перше були розглянуті теоретичні основи інвестицій та інвестиційної діяльності. Найголовніше визначення поняття інвестиції дано у Законі України «Про інвестиційну діяльність» та деякі вчені дають власні наукові тлумачення. Узагальнено, що інвестиції – це всі види грошових,

майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в підприємства, підприємницькі проекти й програми, які сприяють розвитку виробництва та невиробничої сфери, підприємництва, з метою отримання прибутку та соціального ефекту. Інвестиційною діяльністю є сукупність практичних дій громадян, юридичних осіб і держави щодо реалізації інвестицій.

По-друге, були розглянуті методи та показники оцінки ефективні інвестицій, що використовуються при аналізі та визначені пріоритетних та привабливих об'єктів. Нами визначено, що для якісної оцінки потрібно доповнювати один метод другим, розраховувати та порівнювати декілька показників, щоб обрати найбільш вигідний варіант для вкладання грошей та мінімізувати можливі ризики у майбутньому.

По-третє, визначені проблеми інвестування. Україна має привабливий інвестиційний клімат, але низку проблем, що гальмує іноземних інвесторів. Для вирішення потрібне створення комплексної стратегії активізації інвестиційної діяльності.

РОЗДІЛ 2 ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ АКТИВІЗАЦІЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

2.1 Фактори впливу на інвестиційну діяльність України

Інвестиційна діяльність являє собою складний багатогранний процес, ефективність якого обумовлюється багатьма факторами. Для ефективного управління як інвестиційною діяльністю, так і її ефективністю необхідно мати чітке уявлення про весь спектр факторів, що обумовлюють результативність інвестиційної діяльності та інвестиційного процесу в цілому.

На основі аналізу [17] нами визначено, що фактор ефективності інвестицій – це причина, що обумовлює рух інвестиційного процесу, визначає його характер, типові риси і закономірності розвитку. Рівень ефективності інвестиційного процесу або діяльності є результатом дії фактору чи факторів ефективності інвестування. Фактори ефективності утворюють багаторівневу систему. Тому весь спектр слід розбити на три рівні: фактори макрорівня; фактори мезорівня: регіональні, галузеві, ринкові; мікрорівневі фактори (рис. 2.1).

Рисунок 2.1 Багаторівнева система факторів ефективності інвестування

Джерело: [17]

На основі аналізу рисунку 2.1 бачимо, що вивчення такої складної проблеми, як ефективність інвестування, передбачає виділення двох рівнів факторів: первинні (прості) і комплексні (складні). Комплексні фактори самі по собі представляють окремий напрям і передбачають розкладання на первинні. До основних комплексних факторів, що впливають на ефективність інвестиційного процесу на макрорівні, слід віднести: рівень ресурсного забезпечення капітальних та фінансових інвестицій; рівень галузевої та регіональної концентрації інвестиційних ресурсів; інвестиційний клімат в країні. До факторів, що впливають на ефективність інвестиційного процесу на мезорівні, необхідно включити: ресурсне забезпечення інвестицій в основний капітал на рівні регіону, галузі і ринку нерухомості; ресурсний потенціал фінансових інвестицій на рівні ринку цінних паперів; інвестиційну привабливість регіону, галузі, ринку; інвестиційний потенціал регіону, галузі, ринку. До факторів, що впливають на ефективність інвестицій на мікрорівні (на рівні окремих підприємств, організацій, установ, індивідуальних та інституційних інвесторів), слід включити: ресурсне забезпечення інвестицій в основні засоби на рівні підприємств, а також у фінансові інвестиційні інструменти на рівні індивідуальних та інституційних інвесторів; інвестиційні якості інструментів інвестування: якість і конкурентноздатність продукції, що випускається, рівень використання наявних ресурсів на підприємстві, якість цінних паперів; інвестиційна привабливість підприємств й імітованих ними цінних паперів, об'єктів нерухомості [17].

На основі цього бачимо що, фактори різних рівнів обумовлюють дію один одного. Так, інвестиційна привабливість кожного окремого підприємства формує привабливість галузі і регіону, а вони, відповідно, обумовлюють інвестиційний клімат в країні. Відповідно з цим інвестиційна привабливість є основним фактором забезпечення ефективного процесу інвестування на всіх рівнях. З іншого боку, ефективна інвестиційна діяльність сприяє зростанню інвестиційної привабливості (рис. 2.2). Інвестиційний клімат в країні створює загальний фон для інвестиційної привабливості як на регіональному рівні, так і

на рівні галузі, ринку та окремого підприємства. В той же час інвестиційна привабливість кожного підприємства впливає на формування інвестиційної привабливості галузі, регіону, ринку, і на інвестиційний клімат в країні.

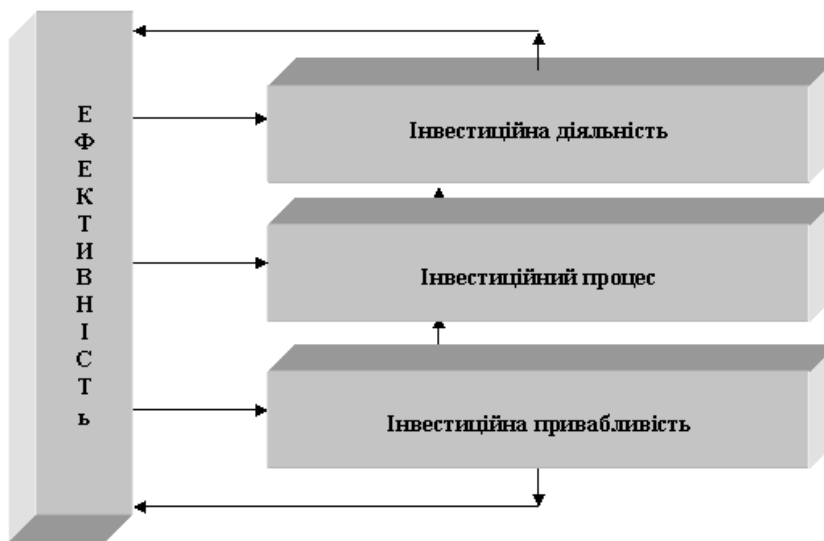

Рисунок 2.2 Взаємозв'язок між фактором інвестиційної привабливості і результатом інвестування

Джерело: [17]

Аналіз[19] показав, що в Україні формування сприятливого інвестиційного клімату здійснюється з метою створення позитивного іміджу України. Відповідно до розпорядження Кабінету Міністрів України «Про затвердження плану заходів щодо дерегуляції господарської діяльності та покращення бізнес-клімату, плану дій щодо покращення умов ведення бізнесу в Україні» уряд розробив план заходів щодо дерегуляції господарської діяльності та покращення бізнес-клімату Шукаючи нові можливості для інвестування та реалізуючи свою стратегію за кордоном, інвестор звертає увагу також на позиції потенційної країни-реципієнта ПІІ у світі з-поміж інших у міжнародних економічних рейтингах (Додаток А), одним з яких і є рейтинг легкості ведення бізнесу «Doing Business». Інвестори орієнтуються на привабливі і пріоритетні об'єкти інвестування, різні за ступенем їхньої економічної значимості. Для інвесторів пріоритетними є ті об'єкти (регіони, галузі, підприємства), що мають високий інноваційний потенціал і здатні дати приріст прибутку та підвищення рентабельності капіталу, який функціонує в процесі виробництва. Рівень

інвестиційної привабливості країни насамперед є цікавим для іноземних інвесторів, оскільки вони мають подолати бар'єри входу на ринок іншої держави.

Інвестиційна привабливість — це сукупність характеристик, що дозволяє потенційному інвестору оцінити, наскільки той або інший об'єкт інвестицій привабливіший від інших для вкладення наявних коштів. Ступінь інвестиційної привабливості є визначальною умовою активної інвестиційної діяльності, а отже, і ефективного соціально-економічного розвитку економіки [20]. Формування інвестиційної привабливості залежить від впливу таких чинників[21]: загальних: політичної і фінансової стабільності, правового захисту інвестора, розвитку інфраструктури, ринкових відносин, рівня ризиків, питомої ваги державного сектору; галузевих (за видами економічної діяльності), вони визначають рівень капіталомісткості, оборотності і віддачі засобів, що було вкладено у визначений вид діяльності; територіальних, що характеризують наявність сировини, робочої сили, транспортного сполучення, ринки збуту, клімат, природно-економічні умови виробництва тощо; індивідуальних: рейтингової оцінки, місця розташування, земельної площі, наявності виробничих потужностей, показників балансу суб'єкта (прибутковість, ліквідність, стабільність), оцінки ризиків та ін. Інвестиційна привабливість визначається суб'єктами інвестування за загальним інвестиційним кліматом у країні. Оцінка інвестиційного клімату базується на аналізі чинників, що сприяють або гальмують соціально-економічний розвиток.

Основою аналізу інвестиційної привабливості є узагальнені синтетичні показники ефективності (Додаток Б), а саме: рівень розвитку економіки; рівень розвитку інвестиційної інфраструктури; демографічна характеристика; рівень ризиків. На основі даних аналізу[22] визначено та деталізовано такі показники: оцінка загальноекономічного розвитку як першого показника, дається на основі вивчення потенційних потреб в обсягах інвестування, аналізу можливостей інвестування за рахунок власних джерел фінансування, сукупної ємності ринку. Другий показник, що характеризує розвиток інвестиційної інфраструктури, передбачає її аналіз для визначення можливості швидкої реалізації інвестиційних проектів на основі аналітичних показників. Під час оцінки

демографічної ситуації (третього показника) в регіоні вивчаються структура населення, демографічна ситуація, зайнятість у виробництві, рівень використання кваліфікованої робочої сили і потенційний обсяг попиту населення на споживчі товари, послуги. Ухвалення рішення інвестором ґрунтується на оцінці інвестиційного ризику – четвертого показника. Оцінка рівня ризиків визначається на основі вивчення політичних, економічних, криміногенних, екологічних та інших умов здійснення інвестиційної діяльності. Кожен із наведених узагальнених показників є результатом від суми оцінок аналітичних показників.

Причому слід зазначити, що інвестиційна привабливість країни чи регіону визначається факторами як об'єктивного характеру (ті, що визначають їх територіальні особливості), так і суб'єктивного характеру (безпосередньо інвестиційна політика, яка є діями державних і місцевих органів влади з управління розвитком інвестиційного процесу на даній території). Хоча такий поділ факторів є умовним, оскільки у довгостроковій перспективі вони можуть змінюватися, проте він дозволяє враховувати всі інформаційні моменти під час проведення оцінки інвестиційної привабливості території, виявити проблемні точки перспективної програми дій щодо залучення в той чи інший регіон додаткових (чи необхідних) обсягів інвестицій, правильно скоординувати напрями підвищення інвестиційної активності, визначити перспективну спрямованість та ефективність, окресливши загальнодержавні пріоритети в регіональному розрізі[23].

Отже, інвестиційна діяльність обумовлюється фактором ефективності, який має багаторівневу систему показників, рівні якої обумовлюють дії один одного. Так само ефективність інвестування пов'язана з інвестиційною привабливістю та інвестиційним кліматом, фактори яких пов'язані між собою.

2.2 Основні напрями активізації інвестиційної діяльності

Інвестиції для країни є поштовхом для економічного, технологічного, політичного, екологічного та соціального розвитку суспільства. Визначення

основних напрямів активізації інвестиційної діяльності має пріоритетне значення. Для активізації інвестиційної діяльності першочогого потрібне визначення пріоритетних та привабливих напрямів. Національна економіка, у власному розвитку, повинна орієнтуватися на чіткі стратегічні орієнтири, які повинні постійно переглядатись та оновлюватись відповідно до глобальних тенденцій. Пріоритети повинні виступати загальним орієнтиром для держави у цілому при проведенні її політики у всіх напрямках і сферах в дотриманні національних інтересів.

Відповідно до Закону України “Про стимулювання інвестиційної діяльності у пріоритетних галузях економіки з метою створення нових робочих місць” затверджено перелік пріоритетних галузей економіки[24]:

1. Агропромисловий комплекс за напрямами - виробництво, зберігання харчових продуктів, у тому числі дитячого харчування, а також виробництво біопалива, з орієнтацією на імпортозаміщення.
2. Житлово-комунальний комплекс за напрямами: створення об'єктів поводження з відходами (побутовими, промисловими та відходами, які утворилися в результаті добування та перероблення корисних копалин і виробництва електричної та теплової енергії); будівництво, реконструкція і технічне переоснащення у сфері тепlopостачання, централізованого водopостачання та водовідведення.
3. Машинобудівний комплекс за напрямами - виробництво нових та імпортозаміщуючих видів комп'ютерів, електронної та оптичної продукції, машин і устаткування, електричного устаткування, автотранспортних та інших транспортних засобів.
4. Транспортна інфраструктура за напрямами - будівництво, реконструкція і технічне переоснащення у сфері транспортної інфраструктури.
5. Курортно-рекреаційна сфера і туризм за напрямами - будівництво курортно-рекреаційних об'єктів та об'єктів туристичної інфраструктури.
6. Переробна промисловість за напрямом - імпортозаміщуюче металургійне виробництво.

Для більш детальної картини потрібно скласти SWOT-аналіз інвестиційної привабливості України (Додаток В).

Тому для вирішення зазначених проблем з метою покращення інвестиційної привабливості України варто звернути увагу на такі заходи[25]:

- зниження податкового навантаження та забезпечення стабільності політичного середовища;
- боротьба і викорінення корупції на всіх ланках влади, а також забезпечення прозорості процедур прийняття рішень центральними та місцевими органами виконавчої влади;
- боротьба з інфляцією, згладжування циклічних коливань економіки, зниження рівня безробіття;
- забезпечення ефективного функціонування правової сфери, вдосконалення законодавства;
- оновлення судової системи, необхідність повернути довіру до судів, авторитет суду та суддів не повинен ставитись під сумнів;
- впровадження економічного механізму страхування ризиків іноземного інвестування.

Наступним напрямом активізації інвестиційної діяльності є залучення іноземних інвестицій. Вирішення проблеми недостатності фінансових ресурсів у середині країни можливе за рахунок зовнішніх надходжень. У зв'язку з цим роль іноземних інвестицій в розвитку економіки істотно зростає[26].

Аналіз показав, що головним джерелом фінансування капітальних інвестицій, як і раніше, залишаються власні кошти підприємств та організацій, за рахунок яких у 2020 році освоєно 65.4 відсотка капіталовкладень (рис. 2.3). Частка кредитів банків та інші позики у загальних обсягах капіталовкладень становила 10.8 відсотка. За рахунок державного та місцевих бюджетів освоєно 4,9 і 9.1 % капітальних інвестицій. Частка коштів іноземних інвесторів становила 0,7 відсотка усіх капіталовкладень, частка коштів населення на будівництво житла — 5.2 відсотка. Інші джерела фінансування становлять 2,6 відсотка.

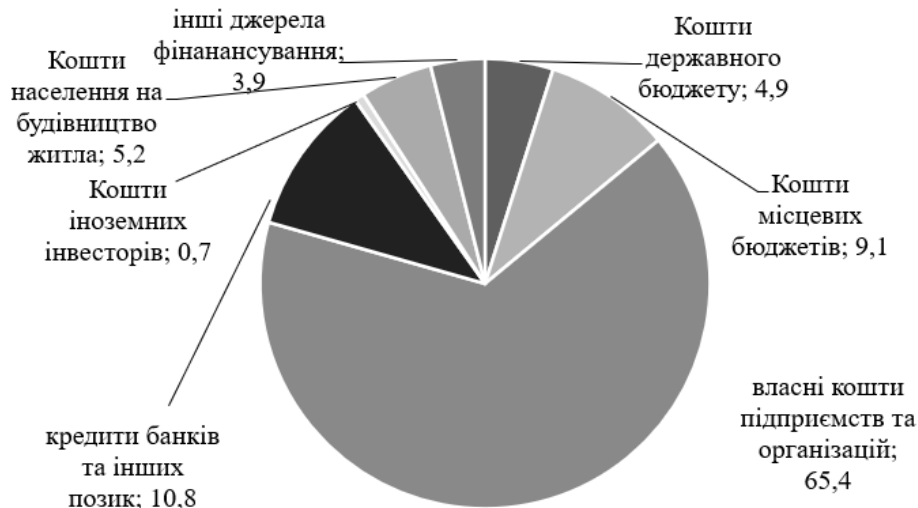

Рисунок 2.3 Розподіл капітальних інвестицій в Україні за джерелами фінансування у 2020 р, %

Джерело: [42]

Оснoву вкладення іноземного приватного капіталу становлять прямі та портфельні іноземні інвестиції, які, на відміну від позик і кредитів, не збільшуючи зовнішнього боргу держави, сприяють одержанню засобів для розвитку виробництва, зацікавлюючи в цьому безпосередньо іноземного інвестора [27]. На основі порівняльного аналізу двох форм (табл.2.1), бачимо, що ПІІ більш ефективні.

Таблиця 2.1

Порівняльний аналіз прямих та портфельних інвестицій

Ознака	Прямі іноземні інвестиції	Портфельні іноземні інвестиції
Намір інвестора	Здійснення за кордоном підприємницької діяльності для отримання прибутку	Переливання фінансових активів у міжнародному масштабі
Об'єкт інвестування	Як правило, активи підприємства	Придбання цінних паперів
Тривалість здійснення	Мають довгостроковий характер	Мають короткостроковий характер
Ліквідність	Є менш ліквідними, виходячи з їх матеріально-речової структури	Є більш ліквідними в зв'язку з великою ліквідністю цінних паперів
Мета інвестування	Отримання прибутку і контролю над фірмою	Отримання прибутку на капітал, який би перевищував банківський відсоток
Рентабельність	Вища рентабельність, ніж у портфельних	Невисока рентабельність

Джерело: [27]

Аналіз наукових праць[6] показав, що Україна залишається імпортером низько- та середньотехнологічних ПП та місцем боротьби за «збут» інвестицій, які меншою мірою спрямовуються у виробництво з подальшим включенням країни у глобальні ланцюги доданої вартості. ПП у фінансовий сектор, з одного боку, наповнюють фінансову систему обіговими коштами, які сприяють стабільній ліквідності фінансової системи країни, з іншого – створюють підстави для екстенсивного розвитку національної економіки.

Конкуренція за ПП посилюється з кожним роком, і наростання міждержавної конкуренції за іноземні капітали змушує країни відмовлятися від вичікувальної тактики та вживати активних заходів щодо залучення іноземного капіталу. З метою реалізації національних економічних інтересів вочевидь пріоритетом має бути залучення та заохочення іноземних інвесторів, які за мету ставлять створення високотехнологічних, імпортозамінних та експортоорієнтованих підприємств[6].

Враховуючи наявний економічний потенціал України та можливості, що відкрилися з підписанням Заяви про входження України в ЄС, а також необхідність імплементації вимог за низкою Директив, важливо зосередитися на залученні ПП у[6]:

- сектори, що генерують знання та технології (наприклад, інформаційні технології та виробництво медичного устаткування), автоматизацію та роботизацію виробництва;
- транспортну, транспортно-логістичну, складську інфраструктуру;
- заходи щодо енергоефективності в промисловому секторі, модернізацію енергетичних підприємств та систем передачі енергії, газо- та нафтовидобуток;
- стале сільськогосподарське виробництво, що збільшить потенціал органічного виробництва, а з тим й експорту.

Для покращення інвестиційної привабливості України необхідно сформувати стабільну державну політику у сфері іноземного інвестування, розраховану на довгострокову перспективу, а також розробити обґрунтовану державну стратегію

залучення іноземних інвестицій з урахуванням національних цілей та пріоритетів. Правильний та раціональний розподіл іноземних інвестицій між різними галузями забезпечить економічний розвиток та підвищить авторитет нашої країни у світі.

Потрібно не тільки спрямовувати іноземні інвестиції на поточні потреби розвитку, але й враховувати майбутні перспективи; розвиток НТП повинен орієнтуватися на зміни, які відбуваються у світі, щоб вийти на міжнародний рівень розвитку. Вирішення проблем, які перешкоджають ефективному залученню іноземних інвестицій, сприятиме покращенню інвестиційного клімату країни та покращенню її економічного становища[25].

Деякі вчені[28] зазначають, що на рішення іноземного інвестора про вкладання фінансових ресурсів у дану країну також впливає інвестиційна привабливість, яка визначається індексом привабливості (Додаток Д), в структуру якого включені показники оцінок порівняльної інвестиційної привабливості останніх шістьох місяців, поточного періоду і очікуваних змін в найближчі шість місяців. Від ефективності інвестиційної політики країни, як відомо, залежить рівень стимулювання економічного зростання. Економіці України дуже потрібні додаткові фінансові вливання, які активізуватимуть економічний розвиток. Але, нині, спостерігається уповільнення темпів розвитку, що є основним чинником зниження інвестиційної привабливості. Економічний розвиток України вимагає проведення активної політики по залученню іноземних інвестицій. Таким чином, ключовим завданням є твердження в Україні привабливого інвестиційного клімату.

Наступним напрямом активізації інвестиційної діяльності є державне регулювання. Ефективність діяльності держави оцінюється результатами використання її потенціалу з метою задоволення потреб суспільства. Держава може мати великий потенціал, але її діяльність не буде ефективною, якщо він використовується не в інтересах суспільства.

В умовах ринкового господарювання механізм державного регулювання – це система функцій законодавчого, виконавчого і контролюючого характеру, здійснювана уповноваженими державними установами з метою стабілізації й

адаптації існуючої соціально-економічної системи до економічних умов, що змінилися (насамперед удосконалювання її організації). Держава регулює, визначає і контролює правові основи ринкових відносин. Як показує світовий досвід, іноземний капітал у формі інвестицій надходить насамперед у ті країни, в яких створена стабільна й ефективна законодавча база щодо режиму залучення і використання іноземних інвестицій [29].

Держава завжди була учасником інвестиційних процесів. Існує безліч форм непрямого, опосередкованого впливу держави на фінансові операції, серед яких [30]:

- впровадження та застосування системи специфічних податків або пільг для певної групи суб'єктів та об'єктів оподаткування, що в свою чергу сприяє або негативно впливає на інвестиційну діяльність цих груп;
- можливість проведення специфічної кредитної політики та прискорення амортизації основних засобів виробництва;
- сприяння певним суб'єктам, надання їм матеріальної допомоги (наприклад, субсидій, дотацій чи субвенцій);
- впровадження державних норм і стандартів;
- видача державних ліцензій, жорстка антимонопольна політика;
- державне кредитування підприємців, надання державних позик;
- сприяння процесам роздержавлення та приватизації власності;
- проведення спеціальної державної політики щодо ціноутворення.

На основі наукових праць [31] нами визначено, що напрями державної інвестиційної політики можуть змінюватися залежно від економічної ситуації в країні. В даний час в Україні можна виділити наступні напрями інвестиційної політики: заохочення приватних капіталовкладень у виробничій сфері, а також зростання долі державних; стимулювання інвестицій, направлених на створення ресурсозберігаючих технологій; сприяння переміщенню капіталу в наукоємні галузі; заохочення інвестицій, пов'язаних із створенням додаткових робочих місць.

У 2022 році в наслідок війни з росією в Україні необхідне відновлення зруйнованої інфраструктури. І це також є одним з основних напрямів. Пошкоджена транспорту та соціальна інфраструктури. Ворог намагається знищити дитячі садочки, школи, лікарні, заводи, підприємства. І після війни доведеться все це відновлювати. Другий обсяг втрат - це втрати внутрішнього валового продукту через те, що значна частина підприємств призупинила свою діяльність. Нажаль з кожним днем війни ця сума збільшується. Економічно стратегічні об'єкти несуть втрати.

Необхідне залучення міжнародних партнерів, інвесторів, громадських організацій, представників бізнесу та громадян для надання фінансової допомоги, яка сприятиме відродженню стабільності української економіки та допоможе українцям в умовах війни з росією". На сайті Кабінету Міністрів України повідомляється, що в Україні вже запрацювали чотири фонди відновлення економіки після війни, кошти з них використовуватимуть залежно від спеціалізації [32]. Крім фондів, для яких раніше Національний банк створив відповідні рахунки (на підтримку армії та гуманітарну допомогу), було створено ще чотири. А саме, кошти збиратимуть за такими напрямками: відбудова знищеної інфраструктури (Фонд відновлення майна та зруйнованої інфраструктури); трансформація економіки (Фонд відновлення та трансформації економіки); відновлення роботи малого та середнього бізнесу (Фонд підтримки малого та середнього бізнесу); обслуговування міжнародних фінансових зобов'язань України (Фонд обслуговування та погашення державного боргу).

2.3 Світовий досвід інвестування як напрям активізації

Вивчення та аналізування світового досвіду інвестування є ще одним важливим напрямом активізації інвестиційної діяльності. У розвинених країнах роль держави полягає в тому, що вона стимулює розвиток інвестування шляхом створення необхідних економічних, фінансових, організаційних і нормативно-правових умов. Зарубіжний досвід стимулювання інвестиційної діяльності може послужити джерелом позитивних змін в інвестиційній політиці України[33].

На основі аналізу світової практики[34], нами визначено, що без широкого залучення іноземного капіталу неможливо провести структурну перебудову економіки, скоротити технічну та технологічну відсталість народного господарства, домогтися конкурентоздатності вітчизняної продукції на світовому ринку. Крім того, продуктивне використання міжнародних інвестицій є органічною частиною світового процесу руху капіталу та реалізується переважно завдяки капіталам приватних інвесторів, зацікавлених в одержанні вищого рівня прибутку на вкладені кошти

Розв'язуючи проблему підвищення власної інвестиційної активності та потенціалу, нами проаналізовано[34], що розвинені країни в залученні інвестиційних потоків постійно дбають про зростання своєї інвестиційної привабливості, створюючи особливі режими для іноземних інвестицій, надаючи податкові пільги, субсидії, пільгові кредити, державні гарантії, заходи щодо стимулювання розвитку перспективних галузей (Додаток Е). В організації міжнародної інвестиційної діяльності та створенні сприятливого інвестиційного клімату провідну роль відіграє держава, реалізуючи відповідну інвестиційну політику, створюючи інституційне середовище.

Обсяги залучених в економіку міжнародних інвестиційних ресурсів безпосередньо залежать від рівня інвестиційної привабливості країни. Основою здійснення будь-якої діяльності, зокрема інвестиційної, є законодавча база країни, яка регулюється органами державної та регіональної влади і впливає на інвестиційну привабливість. Від того, на скільки ефективно діє законодавча система, буде залежати рівень інвестиційної привабливості країни[33].

Аналіз[35,36] показав, що у кожній країні існують свої закони та органи управління, які регулюють і координують процес формування інвестиційної привабливості. Наприклад, у США працює Президентська комісія із проблем федералізму, у Японії при Кабінеті Міністрів – Економічна консультативна рада, що планує комплексний розвиток країни. У зарубіжних країнах функціонують органи та інститути, які займаються політикою залучення інвестицій. У Польщі у формуванні інвестиційної привабливості важливу роль відіграють державні

структури. Зараз у Польщі від імені уряду діє Польське агентство з питань інформації та інвестицій. Також варто відзначити, що органам місцевого самоврядування надається самостійність у регулюванні інвестиційної діяльності. Такі заходи дозволяють привабити інвесторів, а також забезпечити розвиток стратегічних напрямів розвитку країни.

На основі аналізу[37] досвіду США, зроблено такі висновки. По-перше країна залишається великим експортером капіталу. Водночас уряд цієї вводить певні обмежувальні заходи щодо його вивезення і застосовує заохочувальні важелі для використання капіталу переважно у вітчизняній економіці. Згідно з даними, наведених у World Investment Report США є світовим лідером із залучення іноземних інвестицій в економіку. Цьому сприяють такі фактори, як низький рівень інфляції, високі відсоткові ставки за позикою, скасування податків на дивіденди, що сплачуються іноземними власниками цінних паперів, наявність спеціальних програм із залучення іноземного капіталу урядами штатів; залучення капіталу в інноваційні проекти. Крім того, податкове законодавство країни гарантує захист від будьякої дискримінації, що сприяє створенню філій іноземних інвесторів у США.

Наступну позицію на світовому ринку інвестицій посідає Китай. Успіхи країни в залученні міжнародних інвестицій пов'язані з реалізацією таких заходів: ефективна і гнучка система оподаткування іноземних осіб; функціонування спеціальних економічних зон і відкритих приморських міст для іноземних інвесторів; наявність дешевої робочої сили; прийнятний рівень розвитку виробничої та соціально-побутової інфраструктури в районах пільгового інвестування; сприятливе митне та валютне законодавство тощо [38].

У Швейцарії між органами влади різних рівнів встановлені децентралізовані відносини. Адміністративним одиницям надана самостійність в управлінні регіоном, рівень відповідальності відповідає рівню повноважень, забезпечених коштами. У цій країні створена досить демократична система управління. Аналізуючи політику Швейцарії в підвищенні інвестиційної привабливості, слід відзначити, що в країні не існує спеціалізованого законодавства та

спеціалізованих інститутів для регулювання інвестиційної діяльності [36], що негативно позначається на формуванні інвестиційної привабливості. Надання консультаційної допомоги інвесторам в цій країні здійснюється всіма великими банками. Основним обмеженням у Швейцарії щодо інвестицій є заборона сприяння припливу фінансових коштів із-за кордону, які попадають під визначення «відтік капіталу». У державі не допускається відмивання грошей та приховування особи власника банківського рахунку. Наданням пільг при здійсненні інвестиційної діяльності на державному та регіональному рівні у Швейцарії займаються федеральний уряд та адміністрації кантонів [39].

Проведений нами аналіз[36, 38] показав, що важливе місце у формуванні інвестиційної політики Великої Британії належить регіональним агентствам та корпораціям розвитку (Шотландське та Уельське агентства розвитку, корпорації розвитку районів лондонських доків та ріки Мейсер). Такі організації можуть краще зосередитись на вивченні переваг розвитку регіону та забезпечити його подальший розвиток та процвітання. З метою сприяння розвитку регіональної політики стимулювання інвестицій видаються позики Європейського інвестиційного банку на пільгових умовах до 50% вкладень в основний капітал. У Великій Британії іноземні інвестори звільнені від отримання дозволів на здійснення своєї діяльності на території держави. Оскільки кожний інвестор прагне максимізувати свою вигоду, повинен існувати певний контроль за діяльністю іноземних компаній, влада повинна залишатись у країні, а не переходити до іноземних контрагентів. Перевагою в законодавстві Великої Британії є те, що згідно з Законом «Про промисловість»: «Уряд може заборонити купівлю іноземними інвесторами важливих підприємств обробної промисловості, якщо це суперечить інтересам держави. У галузях авіаційного та водного транспорту діяльність іноземних компаній дозволяється лише під національним контролем». Створення таких обмежувальних заходів сприяє підтримці національних інтересів, реалізації поставлених цілей. Серед інших чинників, які сприяють залученню інвестицій в економіку країни, слід виділити такі: ефективна структурна перебудова і поліпшення економічної ситуації у

країні, бажання іноземних фірм зайняти нові ринки збуту для своїх товарів, висока норма прибутку завдяки низьким витратам на робочу силу; ефективна система оподаткування (немає податків на капіталовкладення в обладнання, знижені податки на інвестиції в будівництво споруд).

Аналіз[36] формування інвестиційної політики та регулювання інвестиційної діяльності Канади, визначає, що економіка країни є високорозвиненою, із значною питомою вагою іноземного капіталу в народному господарстві. У Канаді існує чіткий розподіл повноважень між федеральними і провінційними органами влади щодо регулювання інвестиційної діяльності. Провінції можуть на своєму рівні регулювати в законодавчому порядку іноземні інвестиції, якщо це регулювання не суперечить федеральному законодавству. Це дозволяє узгодити дії щодо залучення іноземних інвестицій та сприяє підвищенню інвестиційної привабливості. Налагоджена система державного регулювання дозволяє полегшити умови ведення бізнесу. Для здійснення підприємницької діяльності на території будь-якого регіону іноземні інвестори повинні отримати федеральну ліцензію. Також у Канаді існує контроль держави за допущенням іноземних інвесторів у національну економіку.

У Німеччині основними законодавчими актами для регулювання іноземних інвестицій є Закон «Про зовнішні економічні зв'язки» та Закон «Про кредити», згідно з якими не існує законодавчих обмежень на рух капіталу, на обсяг і характер валютних угод, а також на фінансування іноземних компаній на місцевому ринку позикового капіталу. Але необхідна наявність ліцензій для ведення діяльності в деяких галузях економіки: медичній, фармацевтичній, транспортній, страховій, банківській, у готельному і ресторанному бізнесі. У Німеччині лише одного разу були введені обмеження (1973–1974 рр.), які діяли 12 місяців та полягали в необхідності отримання іноземними інвесторами дозволу Бундесбанку на здійснення інвестицій [34].

На основі проведеного аналізу[38], визначено, що для України цінним є досвід країн Східної та Центральної Європи у вирішенні проблем регулювання міжнародної інвестиційної діяльності, зокрема, практики Угорщини, Польщі та

Чехії. Її аналіз дає змогу виділити загальні моменти державної політики сприяння активізації міжнародної інвестиційної співпраці. У цих країнах іноземним інвесторам гарантується національний режим. Усі пільги доступні для будь-якого інвестора незалежно від його національної приналежності за умови відповідності інвестора певним вимогам. Діяльність закордонних інвесторів дозволена практично у всіх сферах економіки. Їм дозволено купувати нерухомість, зокрема землі (за винятком земель сільськогосподарського призначення). Водночас уряд чітко фіксує об'єкти, в яких частка іноземного інвестора не може сягати 100%. В Угорщині, наприклад, до них належать: компанії, що входять до переліку стратегічних підприємств, деякі галузі промисловості, пов'язані з національною обороною, угорська авіалінія «Малєв». У Польщі галузеві закони накладають такі обмеження на частку іноземних інвесторів у ряді секторів: на повітряному транспорті – не більш як 49%, на радіомовленні та телебаченні – 33%. Для інвесторів введено диференційовані податкові пільги залежно від рівня розвитку регіону. Так, наприклад, підприємства, розташовані в депресивних регіонах Угорщини (де рівень безробіття перевищує 15%), повністю звільнені від сплати податку на прибуток терміном до 5 років за умови щорічного зростання продажів на 5% від обсягу інвестицій.

Узагальнюючи досвід зарубіжних країн, можна виділити наступні перспективні напрямки регулювання інвестиційної діяльності, що мають практичний інтерес для нашої країни та забезпечать на сучасному етапі розвитку вітчизняної економіки стимулювання інвестиційної активності[33]:

1. Формування єдиної довгострокової стратегії, що спрямована на забезпечення сталого соціально-економічного розвитку країни.
2. Створення сприятливого інвестиційного клімату для залучення іноземних інвестицій, сприяння зростанню частки іноземних інвестицій у виробництво експортних товарів.
3. Розвиток інфраструктури з використанням інноваційних проектів, реконструкція і створення нових екологічно чистих виробництв.

4. Залучення інвестицій в провідні галузі, для розширення конкурентного середовища, розвитку приватизації та підприємництва.
5. Інвестування та державна підтримка виробництв, які потребують оновлення основного капіталу і мають значний інноваційний потенціал, за допомогою якого можна здійснювати нарощування обсягів виробництва.
6. Створення рівних умов для всіх інвесторів забезпечити захист прав власності та інвесторів.
7. Стимулювання інвестиційної діяльності через податкові і неподаткові пільги, амортизаційну політику, надання пільгових інвестиційних кредитів.
8. Фінансове забезпечення інноваційних програм і проектів, спрямованих на вирішення найважливіших соціально-економічних завдань, формування інноваційної інфраструктури та підготовка кадрів для інноваційної сфери.
9. Впровадження програм підтримки вкладення резидентами інвестицій за кордон, сприяння міжнародному інвестуванню.
10. Удосконалення регіональних схем стимулювання інвестиційної діяльності.

Висновки до розділу 2

На основі аналізу пріоритетних напрямів активізації інвестиційної діяльності нами визначено фактори впливу на інвестиційну діяльність України, яка обумовлюється ефективністю. Виходячи з того, що це багатогранний процес, на його ефективність впливає ціла система факторів. Було запропоновано багаторівневу систему показників, розділену на три рівні: макро-, мезо- та мікрорівні. Також показано взаємозв'язок інвестиційної привабливості з ефективністю інвестиційної діяльності.

На основі аналізу дано основні напрями активізації інвестиційної діяльності України та показано важливість цього процесу в даних умовах розвитку економіки. Серед основних: визначення пріоритетних та привабливих галузей, сфер, об'єктів для інвестування, необхідність залучення іноземних інвестицій, покращення інвестиційної привабливості країни, державне регулювання

інвестиційної діяльності, відновлення інфраструктури та економіки внаслідок війни з росією та комплексні перетворення.

Проаналізовано світовий досвід стимулювання інвестиційного процесу як ще один основний напрям активізації інвестиційної діяльності. Для України важливо визначити, що саме з зарубіжного досвіду можна інтерпретувати у економіку для отримання позитивного ефекту. Особливо важливі країни зі схожими рисами у географічному положенні, історії, розвитку економіки, галузей та інше.

ВИСНОВКИ

В дипломній роботі розглянуті теоретичні основи інвестиційної діяльності та визначені пріоритетні напрями активізації інвестиційної діяльності України.

Для економіки України, окремих її галузей, зокрема і для харчової промисловості, стратегічно важливим питанням є активізація інвестиційної діяльності, від реалізації якого залежать динаміка економічного розвитку галузей та можливість їх подальшої модернізації, шляхом активізації інвестиційної діяльності, що стане реальним кроком для підвищення конкурентоспроможності вітчизняних товарів, продуктів харчування, зростання продуктивності праці, нарощення ринкової вартості бізнесу підприємств та вирішення соціальних проблем країни.

Аналізуючи теоретичні основи інвестицій, визначено, що найголовніше правове визначення дано у Законі України «Про інвестиційну діяльність». Згідно з яким: інвестиціями є всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті якої створюється прибуток (доход) та/або досягається соціальний та екологічний ефект. Інвестиційною діяльністю є сукупність практичних дій громадян, юридичних осіб і держави щодо реалізації інвестицій та забезпечується шляхом реалізації інвестиційних проектів і проведення операцій з корпоративними правами та іншими видами майнових та інтелектуальних цінностей.

Розглянуто методи та показники оцінювання ефективності інвестицій. Визначено, що основними методами є метод порівняльних оцінок, метод обліку різних факторів, використовуючи статистичні дані та узагальнені синтетичні показники ефективності, метод інтегральних оцінок, систему рейтингів, анкетування, складання інвестиційного портфелю регіонів та метод приведених витрат. Головними показниками ефективності інвестицій є рівень рентабельності (прибутковість), коефіцієнт економічної ефективності і строк окупності. Запропоновані система оцінки ефективності інвестицій та формули для вичислення показників.

св'язі Також до чинників, які негативно впливають на інвестиційну діяльність в Україні можна віднести: законодавчу нестабільність, відсутність ефективної стратегії щодо залучення інвестицій, значний податковий та адміністративний тиск на суб'єкти господарювання, неврегульованість питань захисту прав власності інвесторів та інші.

У першому пункті другого розділу визначені фактори впливу на інвестиційну діяльність, яка визначається ефективністю. Так як це багатогранний процес було запропоновано багаторівневу систему факторів. Аналіз впливу факторів на ефективність даного процесу потрібно проводити комплексно з використанням ряду статистичних методів і прийомів: як простих, так і складних багатомірних. Фактори різних рівнів зумовлюють дію один одного так, як інвестиційна діяльність і інвестиційна привабливість обумовлюють залежність між собою та впливають на ефективність. Інвестиційна привабливість – це фактор, що визначає і стимулює інвестиційну діяльність. Отже, інвестиційна діяльність значною мірою залежить від ступеня інвестиційної привабливості, яка впливає на її ефективність. Тому створення відповідних умов для ефективного інвестування на всіх рівнях буде основою для підвищення ефективності як інвестиційної діяльності на рівні підприємства, галузі, ринку, так й інвестиційного процесу в цілому.

На основі аналізу визначені основні напрями активізації інвестиційної діяльності, які є стратегічно важливими для розвитку економіки України та підвищення конкурентоспроможності, що впливає на залучення інвестицій. Серед основних: визначення пріоритетних та привабливих галузей, сфер, об'єктів для інвестування, необхідність залучення іноземних інвестицій, покращення інвестиційної привабливості країни, державне регулювання інвестиційної діяльності, відновлення інфраструктури та економіки внаслідок війни з росією та комплексні перетворення.

Ще одним напрямом активізації є світовий досвід. Аналіз показав, що в кожній країні створений свій режим регулювання міжнародної інвестиційної діяльності, який впливає на рівень інвестиційної привабливості країни. Одні

країни використовують більш жорсткі методи регулювання діяльності інвесторів, інші навпаки – створюють ліберальне законодавство, що сприяє притоку капіталу. Повністю модель однієї країни не можна реалізувати в іншій, тому нами визначено, що саме можна інтерпретувати та застосувати в Україні для активізації інноваційної діяльності та подальшого розвитку.

Активізація та регулювання інвестиційної діяльності в Україні мають бути спрямовані на створення ефективної законодавчої бази, привабливого інвестиційного клімату, відповідного інституційного забезпечення. Крім того, доцільно стимулювати перехід економіки на інноваційний тип розширеного відтворення та надавати пріоритет інвестиціям у високі технології й інтелектуальний капітал.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про інвестиційну діяльність [Електронний ресурс]: Закон України № 1561-ХІІ від 18.09.91., із змінами, внесеними 17.12.2020 р. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text>
2. Гуткевич С.О. Інвестування: конспект лекцій для студ. спец. 292 / Гуткевич С.О. – К.: НУХТ, 2021
3. Портфельні інвестиції [Електронний ресурс]: Вікіпедія. Вільна енциклопдія. – Режим доступу: uk.wikipedia.org/wiki/Портфельні_інвестиції (дата звернення: 06.02.2022)
4. Прямі інвестиції [Електронний ресурс]: Вікіпедія. Вільна енциклопдія. – Режим доступу: uk.wikipedia.org/wiki/Прямі_інвестиції (дата звернення: 06.02.2022)
5. Козенков Дж. Плюси та мінуси міжнародного бізнесу з прямими іноземними інвестиціями [Електронний ресурс]: Demand Media, Houston Chronicle. – Режим доступу: <http://smallbusiness.chron.com/pros-cons-foreign-direct-investment-internationalbusinesses-56164.html> (останній доступ 4.05.2018).
6. Маркевич К. Л. Реалізація національних економічних інтересів України у залученні прямих іноземних інвестицій. – 2021. – 297 с.
7. Нестерова С.В. Методи оцінки ефективності інвестицій: сутність та характеристики//Економіка і суспільство.-Випуск 19. - 2018. - с.1105-1110
8. Стасюк Н.Р., Греськів І.Р. Методи оцінювання ефективності інвестиційних проектів: переваги та недоліки// Глобальні та національні проблеми економіки.-Випуск 6.-2015.-с.306-309
9. Гуткевич С.О., Гайдуцький А.П. Інвестиції та інвестування: підручник; за заг.ред.проф. С. О. Гуткевич. К.: Вид-во , 2021. 300 с.
10. Сафронов. С. О. Порівняльний аналіз критеріїв оцінки ефективності інвестиційних проектів/Економічна наука/Інвестиції: практика та досвід № 13. – 2013. – с.36-39

11. Колупаєв Ю.Б., Залюбовська С. С., Мельничук І.О. Проблеми залучення інвестиційних ресурсів в економіку України/Економічна наука/Інвестиції: практика та досвід № 8. – 2018. – с.26-29
12. Нікітіна А.В. Інвестиційна діяльність в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку / А.В. Нікітіна // Вісник Запорізького національного університету. — 2015. — № 6. — С. 161—165.
13. Герзанич В. М. Основні недоліки та проблеми залучення іноземних інвестицій в Україні / Ефективна економіка.- № 4. – 2018 р.
14. Про захист іноземних інвестицій на Україні [Електронний ресурс]: Закон України від 10.09.1991 № 1540а'ХІІ. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1540%D0%B0-12#Text>
15. Про режим іноземного інвестування[Електронний ресурс]: Закон України від 19.03.1996 № 93/96'ВР, із змінами, внесеними 17.12.2020 р. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/93/96-%D0%B2%D1%80#Text>
16. Про зовнішньоекономічну діяльність[Електронний ресурс]: Закон України від 16.04.1991 № 959'ХІІ, із змінами, внесеними 30.06.2021 р. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12#Text>
17. Ковтун Н.В. Фактори аналізу інвестиційного процесу та діяльності / Облік і фінанси АПК: освітній портал [Електронний ресурс].-Режим доступу: <http://magazine.faaf.org.ua.html>
18. Сівелькін В.А., Кузнецова В.Є. Статистична оцінка інвестиційного клімату на регіональному рівні // Питання статистики. - № 11. - С. 64-68.
19. Про затвердження плану заходів щодо дерегуляції господарської діяльності та покращення бізнес-клімату, плану дій щодо покращення умов ведення бізнесу в Україні та визнання такими, що втратили чинність, деяких розпоряджень Кабінету Міністрів України [Електронний ресурс]: Розпорядження Кабінету Міністрів України від від 4 грудня 2019 р. № 1413-р, із змінами, внесеними 12.01.2022 р. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1413-2019-%D1%80#Text>

20. Пахомов В. А. Інвестиційна привабливість підприємств - виконавців договорів як економічної категорії.— № 8. [Електронний ресурс] - Режим доступу:<http://www.cfin.ru/bandurin/article/sbrn08/16.shtml>
21. Гуткевич С.А. Инвестиционная привлекательность аграрного сектора экономики : монография Киев : Европейский университет, 2003. 251 с.
22. Гуткевич С.О., Пулій О.В. Інвестиційна привабливість: сутність, показники і чинники впливу// Інтелект ХХІ. - № 2. - 2019 р. – с.88-93
23. О. М. Тарабукіна. Інвестиційна привабливість території як мотивуючий фактор інвестиційної діяльності/ Інвестиції: практика та досвід № 12.- 2015 р.-с. 8-11
24. Розпорядження про затвердження переліку пріоритетних галузей економіки [Електронний ресурс]. - [Режим доступу]: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/843-2013-%D1%80#Text>
25. Крихівська Н.О. Інвестиційна привабливість України: основні проблеми та шляхи їх вирішення// Економіка і суспільство. - Випуск 9. – 2017. – с. 260-264
26. Івахненко І. С. Інвестиційна діяльність в Україні: сучасний стан та можливості її активізації/ Інвестиції: практика та досвід.- № 2. – 2010 р. – с.7-9
27. Шинкаренко Р.В., Пасічна Г.В. Стратегічні напрями залучення іноземних інвестицій в аграрний сектор України / Економіка і суспільство. – Випуск 13. – 2017 р. – с. 145-149
28. Вєтрова Н. В. Інвестиційна привабливість України/Пріоритети розвитку народного господарства в умовах європейської інтеграції України / Збірник наукових праць з матеріалів ІІ Всеукраїнської науково-практичної конференції. – 2017. – с.9-14
29. Гуткевич С.О. Інвестування: міжнародний досвід. Монографія/ С.О.Гуткевич, П.О.Сидоренко, А.С. Соломко, Р.Смик, В.Рябенко; за заг. ред. проф.Гуткевич С.О. – Харків «Діса плюс», 2017. – Т 2. - 216 с.

30. Архісреєв С. І., Савченко К. В. Концепція організаційного розвитку та управління мотивацією за критерієм бізнес-ситуації. Менеджмент, маркетинг та інтелектуальний капітал в глобальному економічному просторі. Харків, 2013. С. 255-269.
31. Гуткевич С. О. Галузеві інвестиційні пріоритети // Національний університет харчових технологій. – 2012 р.
32. В Україні розпочали роботу фонди відновлення у зв'язку зі збройною агресією росії / Урядовий портал [Електронний ресурс]. - [Режим доступу]: <https://www.kmu.gov.ua/news/v-ukrayini-rozpochali-robotu-fondi-vidnovlennya-u-zvyazku-zi-zbrojnoyu-agresiyeyu-rosiyi>
33. Малахова Ю.А., Хобта М.О., Гончар Т.М. Зарубіжний досвід стимулювання інвестиційної активності підприємств / Ефективна економіка. - №2. – 2021р.
34. Попова Ю.М., Тарасенко О.В. Світовий досвід регулювання міжнародної інвестиційної діяльності // Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського / Глобальні та національні проблеми економіки. – Випуск 16. – 2017 р. – с.77-80
35. Стратегія сталого розвитку «Україна–2020» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/5/2015#n10>.
36. Шевченко Н.І. Досвід системи державного гарантування іноземного інвестування в різних країнах / Н.І. Шевченко // Економіка та держава. – 2010. – № 4. – С. 143–143.
37. Дмитрів В.І. Світовий досвід фінансового регулювання інвестиційно-інноваційної діяльності / В.І. Дмитрів // Ефективна економіка [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=3214>.
38. Стукало Н.В. Досвід державного регулювання іноземних інвестицій у країнах світу / Н.В. Стукало, А.В. Хуторна // Економіка сьогодні: актуальні питання та перспективи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://economicsissues.com.ua/zmist-zhurnalu/ekonomika-sogodennyaaktualni-pitannya-ta-perspektivi-2012-1/dosvid-derzhavnogoregulyuvannya-inozemnix-investicij-u-kra%D1%97nah-svitu/>.

39. Соціально-економічний розвиток території: формування інвестиційної привабливості: колективна монографія / О.А. Карлова, Х.І. Калашнікова та ін.. – Харків: «Друкарня Мадрид», 2016. – 182 с.
40. World Investment Report 2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.worldinvestmentreport.org>.
41. Індекс інвестиційної привабливості України. Настрої інвесторів у 2-му півріччі 2019 року. ЕВА. URL: <https://eba.com.ua/wp-content/uploads/2019/12/EBA-InvestmentAttrativeness-Index-2H2019-ukr.pdf>
42. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
43. Indicators. The World Bank.Data.World B URL: <http://data.worldbank.org/indicator>
44. Прямі іноземні інвестиції (ПІІ) в Україну. Мінфін. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/fdi/> (дата звернення: 20.05.2022)

ДОДАТКИ

Додаток А

Місце/позиція України (серед країн) у міжнародних рейтингах

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Рейтинг легкості ведення бізнесу (Doing Business)	142 (183)	145 (183)	152 (183)	137 (189)	112 (189)	96 (189)	83 (189)	80 (190)	76 (190)	71 (190)	64 (190)
Рейтинг конкурентоспроможності (IMD World Competitiveness Yearbook)	57 (59)	57 (59)	56 (59)	49 (60)	49 (60)	60 (61)	59 (63)	60 (63)	59 (62)	54 (63)	55 (63)
Індекс сприйняття корупції (Transparency International)	134 (178)	152 (182)	144 (174)	144 (175)	142 (174)	130 (168)	131 (176)	130 (180)	130 (180)	126 (180)	117 (180)
Індекс економічної свободи (Wall Street Journal & Heritage Foundation)	162 (179)	164 (179)	163 (179)	161 (177)	155 (178)	162 (178)	162 (178)	166 (180)	150 (180)	147 (180)	135 (180)
Індекс глобалізації KOF (KOF Swiss Economic Institute)	46 (156)	53 (156)	44 (208)	47 (207)	44 (207)	42 (207)	41 (207)	45 (207)	49 (209)	45 (209)	78 (209)
Property Rights Alliance	93	113	115	108	84	105	113	123	110	109	105
International Business Compass (BDO)	н/д	н/д	115	99	109	89	130	134	131	н/д	н/д
Індекс глобальної конкурентоспроможності (World Economic Forum)	2009 /2010	2010 /2011	2011 /2012	2012 /2013	2013 /2014	2014 /2015	2015 /2016	2016 /2017	2017 /2018	2019 /2020	2020
	0 н/д	1 89 (139)	2 (73) (144)	3 82 (142)	4 84 (148)	5 76 (144)	6 79 (140)	7 85 (138)	8 81 (137)	0 85 (141)	85 (144)

Джерело: [6]

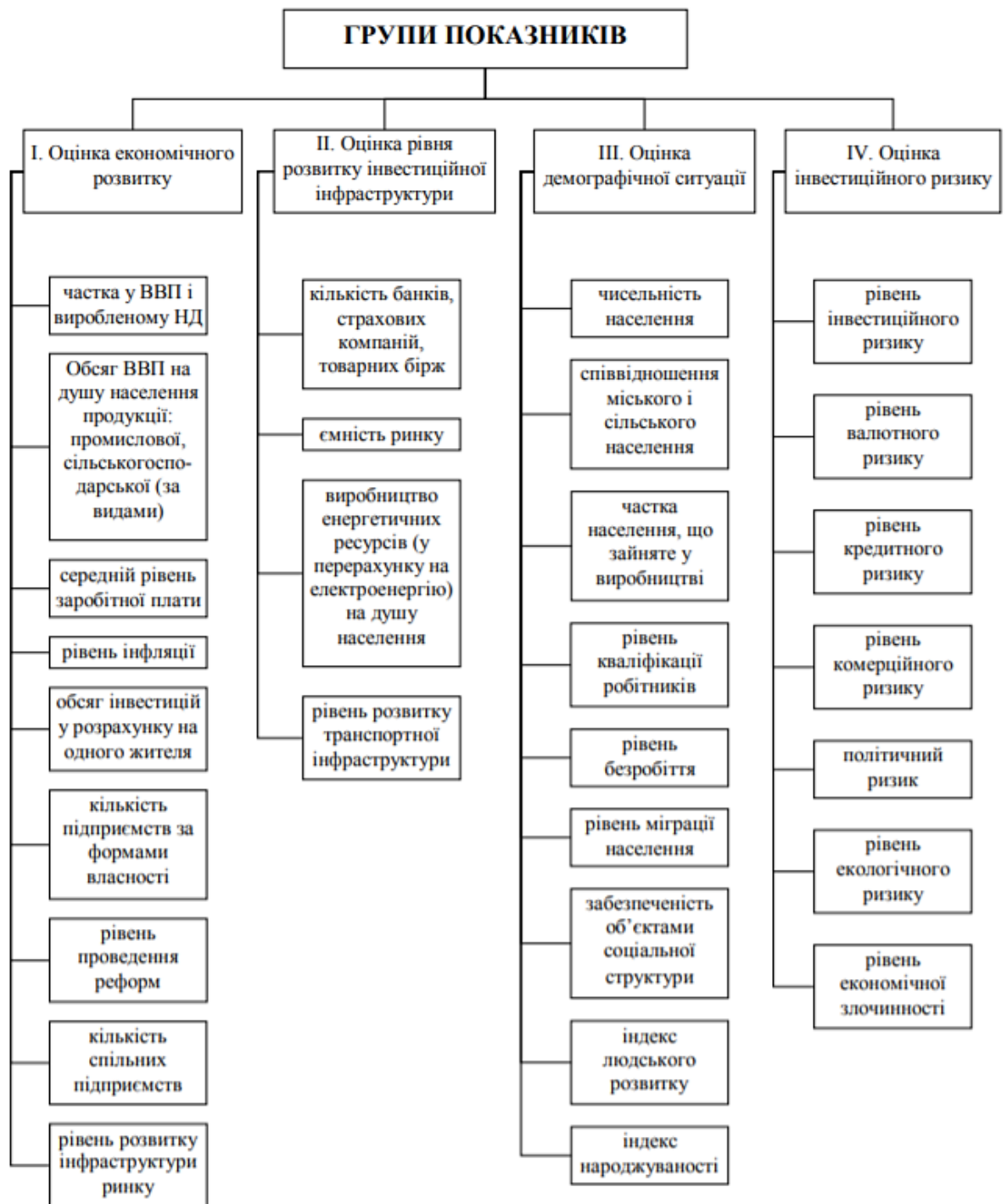

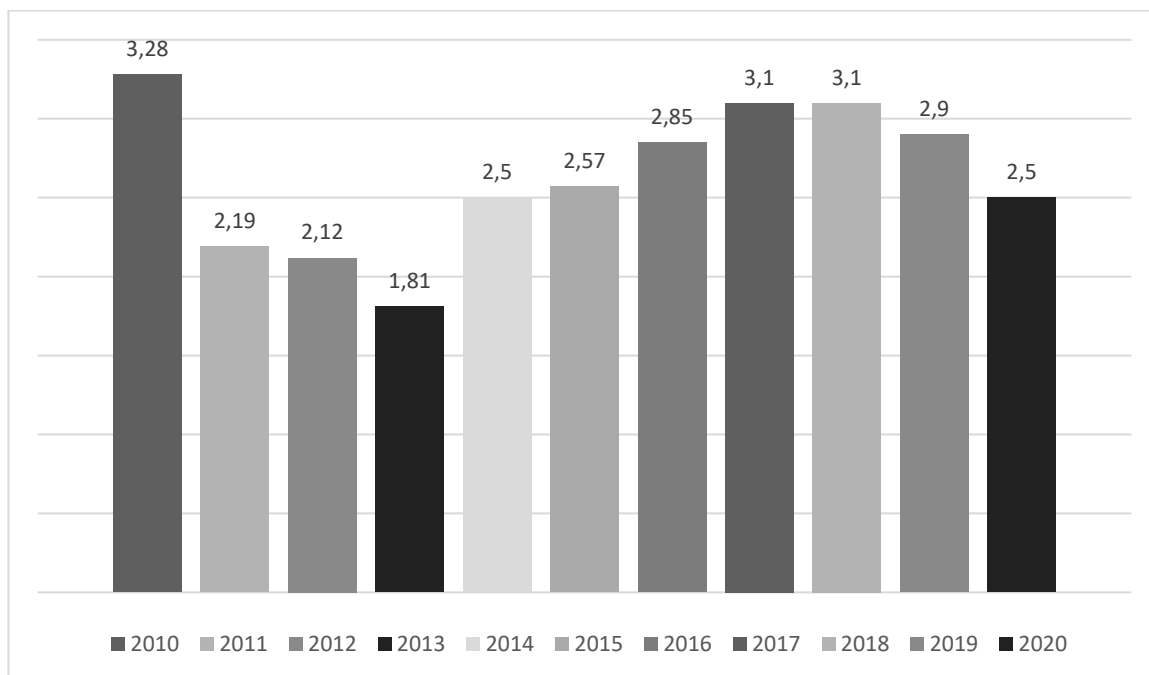
Схема показників, що характеризують інвестиційну привабливість об'єктів

Джерело: [22]

SWOT-аналіз інвестиційної привабливості України

Сильні сторони	<ul style="list-style-type: none"> ✓ сировинні, природні та мінеральні ресурси; ✓ найбільші запаси чорнозему у світі; ✓ географічне розташування на перетині основних транспортних коридорів між Європою та Азією; ✓ сприятливі кліматичні умови; ✓ наявність перспективних для інвестування галузей; ✓ відносно дешева та водночас кваліфікована робоча сила; ✓ великий ємний та фактично конкуренто необмежений внутрішній ринок з більшості товарних позицій; ✓ високий науковий потенціал; ✓ розвиненість інфраструктури (наявність доріг, портів, мостів, летовищ, складів, систем зв'язку, водопостачання тощо); ✓ ліберальність екологічних норм; ✓ наявність технологічних та індустріальних парків. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ мінливість вітчизняного законодавства та суттєве адміністративне навантаження; ✓ слабкість правової системи, що не дає повної гарантії іноземним інвесторам захисту їх прав власності за умов вкладення ПІІ; ✓ високий рівень корупції та бюрократизму у владних структурах; ✓ незабезпеченість верховенства права, політична залежність судових органів від рішень чиновників та впливу груп економічних інтересів; ✓ нерозвиненість фондового ринку; ✓ недоступність довгострокового кредитування; ✓ незадовільний стан якості інституційного середовища; ✓ відсутність дієвої системи страхування іноземних інвесторів; ✓ низькотехнологічна укладність економіки; ✓ значна енерговитратність виробництва. 	Слабкі сторони
Можливості	<ul style="list-style-type: none"> ✓ економічна інтеграція у рамках угоди про ЗВТ України з ЄС та Канадою; ✓ близькість до азійських ринків; ✓ доступ великих інвестиційних гравців до ресурсів – матеріальних, трудових, природних та фінансових. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ конкуренція з боку «нових» країн-членів ЄС та ринків, що розвиваються, за залучення ПІІ; ✓ військово-політичний конфлікт на Сході країни; ✓ нестабільна внутрішня політична та економічна ситуація; ✓ недієвість механізмів забезпечення ринкових прав і свобод інвесторів, та низький рівень гарантування безпеки інвестиційної діяльності. 	Загрози

Джерело: [6]

Динаміка індексу інвестиційної привабливості, 2010-2020 рр.

Джерело: [41]

Заходи стимулювання інвестиційної активності в деяких розвинутих країнах

Джерело: [36, 37, 40]